

Integraal plan Passend onderwijs meer- en hoogbegaafde leerlingen

Onderwijscollectief VPR

Versie 13 december 2024 – versienummer 0.13

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting.....	3
1 Beschrijving onderwijscollectief VPR PO & VO.....	9
1.1 Aanleiding en noodzaak van integraal plan	9
1.1.1 Aanleiding	9
1.1.2 Noodzaak	10
1.2 Kern- en onderzoeksgegevens	11
1.2.1 Kerngegevens.....	11
1.2.2 Onderzoeksgegevens (nulmeting).....	12
1.2.3 Conclusie	13
1.3 Missie en visie	14
2 Onderwijs (hoog)begaafde leerlingen	15
2.1 Onze theoretische duiding van intelligentie versus hoogbegaafdheid	15
2.2 Doelgroep en begaafdheidsprofielen	16
2.2.1 Doelgroep	17
2.2.2 Begaaftheidsprofielen.....	18
2.3 Hoofddoelstelling PO- en VO-scholen	19
2.4 Resultaten PO- en VO-scholen	22
2.5 Overige gezamenlijke resultaten PO en VO	23
2.6 Ondersteuning voor de te behalen doelstellingen en resultaten	23
2.7 Effecten.....	24
2.8 SWOT beschrijving.....	24
2.9 Risicoanalyse	27
3 Organisatie.....	28
4 Uitvoering in tranches	29
5 Planning en begroting	35
5.1 Tijdsplanning plan.....	35
5.2 Activiteitenplanning.....	36
5.3 Begroting/bekostiging	36
6 Communicatie, voortgang en borging	36
6.1 Communicatie	36
6.2 Monitoren en evaluatie van het plan	37
7 Protocollen en bijlagen.....	38

Managementsamenvatting

Aanleiding (paragraaf 1.1.1)

In de praktijk anno 2024 constateren we dat zeker niet overal de ontwikkeling heeft plaatsgevonden en/of de expertise is gedeeld die nodig is omtrent passend onderwijs voor meer- en hoogbegaafde leerlingen. Binnen het PO en VO willen we met behulp van de subsidieregeling 2023-2025 opnieuw een impuls geven aan de ontwikkeling rondom meer- en hoogbegaafde leerlingen.

We willen meer aandacht en zicht krijgen op passend onderwijs voor meer- en hoogbegaafde leerlingen (MHB), maar ook een gezamenlijke visie vormen op de basisondersteuning voor deze groep leerlingen. Daarnaast willen we helder krijgen waar alle scholen staan op de ladder qua ondersteuning van leerlingen met kenmerken van MHB en helder krijgen wat er nodig is om een dekkend netwerk te krijgen voor deze leerlingen.

Noodzaak (paragraaf 1.1.2)

De noodzaak is in feite dat hoogbegaafde leerlingen geen of beperkt de kans krijgen om te leren bij het reguliere aanbod. De kloof is groot tussen het reguliere aanbod en het leerniveau en leertempo van hoogbegaafde leerlingen. Als je langdurig niet op eigen leerniveau en leertempo mag leren en aansluiting mist met ontwikkelingsgelijken en gelijkgestemden, dan leer je nauwelijks en kun je ook te maken krijgen met onderpresteren, sociale, mentale en fysieke problemen, soms een leven lang en soms traumatiserend. Deze problematiek wil je voorkomen voor leerlingen aan de vaak genoemde onderkant, voor de leerlingen in de middengroep, maar dus ook voor de genoemde groep leerlingen die zich aan de bovenkant bevindt¹.

Definitie (paragraaf 2.1)

Wij hanteren voor het integrale plan de definitie hoogbegaafdheid van Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO), omdat deze definitie in lijn is met de belangrijkste aspecten van onderbouwde wetenschappelijke modellen en theorieën. Bij deze definitie gaat het om acht kenmerken: *sterk potentieel, dynamisch, creatief denkvermogen, intrinsieke motivatie, domeinspecifiek, meerdimensioneel, kenmerken van begaafdheid en zijnskenmerken*².

Doelgroep (paragraaf 2.2)

Tot de brede doelgroep van het integrale plan behoren:

1. hoogbegaafde leerlingen (definitie paragraaf 2.1)
2. meerbegaafde leerlingen
3. partitieel meerkunners (leerlingen die op 1 of enkele vakken kunnen compacten en verrijken)

Omvang leerlingen (paragraaf 1.2.1)

Voor de regio Voorne-Putten Rozenburg zal naar inschatting het integrale plan en alle investeringen van belang zijn voor de volgende aantallen van leerlingen:

¹ De volledige tekst uit het boek 'Uitdagend of verrijkend onderwijs?' is te lezen in bijlage 1.

² SLO: <https://talentstimuleren.nl/thema/begaafdheid/hoog-begaafdheid>

1. Minimaal 1.400 PO leerlingen (10% van de 14.153 leerlingen in onze PO-scholen) tot maximaal 4.245 PO leerlingen (30% van de 14.153 leerlingen).
2. Minimaal 900 VO leerlingen (10% van de 9.078 leerlingen in onze VO-scholen).

De omvang van PO en VO meer- en hoogbegaafde leerlingen die baat hebben bij de investeringen uit het integrale plan is aanzienlijk en dit rechtvaardigt de inspanningen. Bovendien blijkt uit de nulmeting³ dat dit ook nodig is aangezien een grote meerderheid van de PO- en VO-scholen nog niet in staat is de basisondersteuning te bieden voor deze doelgroep en dit wel wenselijk vindt.

Uitgangspunten op basis van missie en visie uit het ondersteuningsplan van het Onderwijscollectief VPR (paragraaf 1.3)

Voor het integrale plan dat specifiek gericht is op de doelgroep meer- en hoogbegaafde leerlingen betekent onze missie en visie een volgend streven:

1. Elke PO- en VO-school draagt samen met het Onderwijscollectief VPR, jeugdhulppartners en ouders zorg voor een ononderbroken ontwikkelproces bij meer- en hoogbegaafde leerlingen (elke PO- en VO-school is dus *betrokken* in deze zorgtaak);
2. De PO- en VO-scholen bieden samen met het Onderwijscollectief VPR en jeugdhulppartners gezamenlijk een dekkend netwerk van expertise en ondersteuningsaanbod voor meer- en hoogbegaafde leerlingen (niet iedere school hoeft hetzelfde te bieden, maar alles is wel aanwezig binnen het netwerk), zodat ook elke meer- en hoogbegaafde leerling het best passende onderwijsaanbod krijgt (thuis nabij onderwijs);
3. In de keuzes die we maken, staat het meer- en hoogbegaafde kind centraal (maatwerk).
4. Elke meer- en hoogbegaafde leerling krijgt de juiste aandacht, uitdaging en ondersteuning, zodat een optimale ontwikkeling van de leerling kan worden gerealiseerd.

Hoofddoelstelling (paragraaf 2.3)

De hoofddoelstelling is gericht op het maken van een stap vooruit in passend onderwijs voor de doelgroep van het integrale plan door *alle* PO- en VO-scholen in samenwerking met jeugdhulppartners, gemeenten, ouders en leerlingen.

Voor ons betekent dit op zijn minst dat alle scholen uitkijken naar de aanwezige (hoog)begaafde leerlingen: iedereen heeft daar oog voor en heeft de kennis & vaardigheid dit te signaleren. Maar niet elke school zal het complete pallet van passend onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen ook kunnen bieden, waardoor doorverwijzen noodzakelijk kan zijn. Het gaat dus om ten minste oog te hebben voor de leerlingen en waar mogelijk ook de handen uit de mouwen te steken (oog & handen), samen te werken met andere scholen en/of door te verwijzen waar mogelijk. Dit geeft aan scholen, naast de vaardigheid om te kunnen signaleren, de ruimte aan te sluiten bij de eigen mogelijkheden en ambities.

Verder hanteren we het schema ondersteuningsniveaus van WijsSein om de hoofddoelstellingen te formuleren. Voor zowel de PO- als de VO-scholen is een

³ PO-nulmeting April 2024, Passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen - Onderwijscollectief VPR en VO-nulmeting Juni 2024, Passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen – Onderwijscollectief VPR

beschrijving gemaakt van de vijf ondersteuningsniveaus (zie bijlagen 3 en 4 voor PO- en VO-ondersteuningsniveaus en toelichting).

Sinds 22 november 2024 is er overeenstemming tussen AOb en Ouders en Onderwijs in de formulering van de landelijke norm 'basisondersteuning' op het ondersteuningsgebied 'hoogbegaafdheid' (pagina 11 en 12 van het document)⁴. Het document is uitgereikt aan staatssecretaris Funderend Onderwijs en Emancipatie Mariëlle Paul. De kans is groot dat dit deze keer wordt overgenomen vanwege de nu wel bereikte overeenstemming. De formulering van de basisondersteuning uit dit recente document sluit naadloos aan bij de beschrijving van WijsSein met de vijf ondersteuningsniveaus.

De hoofddoelstelling voor PO-scholen aan het einde van planperiode (2028):

- We introduceren niveau 1+: alle PO-scholen zijn minimaal in staat structureel (hoog)begaafde leerlingen te signaleren (kennis en vaardigheid). Zij zorgen ook voor doorverwijzing als passend onderwijs op de eigen school niet mogelijk is.
- Bijna alle PO-scholen op niveau 1 (20,0%) bereiken minimaal niveau 2. Er is 1 school die geen ambitie heeft en zal voldoen aan niveau 1+.
- Alle PO-scholen op niveau 2 (42,2%) bereiken minimaal 'op weg naar niveau 3'
- Alle PO-scholen op niveau 2 maar op weg naar 3 (20%) bereiken minimaal niveau 3.
- Minimaal 33,3 % van de PO-scholen bereikt niveau 3, 4 of 5 (basisondersteuning of meer).

De hoofddoelstelling voor VO-scholen aan het einde van planperiode (2028):

- We introduceren niveau 1+: alle VO-scholen zijn minimaal in staat structureel hoogbegaafde leerlingen te signaleren (kennis en vaardigheid). Zij zorgen ook voor doorverwijzing als passend onderwijs op de eigen school niet mogelijk is.
- Een gedeelte van de VO-scholen op niveau 1 (23,55%) bereikt niveau 2 conform hun wenselijk ambitie om richting basisondersteuning te groeien.
- De VO-school op niveau 2 (5,9%=1 school) bereikt minimaal 'op weg naar niveau 3'.
- De VO-school op niveau 2 maar op weg naar 3 (5,9%=ook 1 school) bereikt minimaal niveau 3.
- Minimaal 11,8 % van de VO-scholen bereikt niveau 3, 4 of 5 (basisondersteuning of meer).

De hoofddoelstellingen van PO- en VO-scholen zijn gematigd en haalbaar. De doelen liggen lager dan de door scholen gewenste ambities. Elke PO/VO school mét ambitie zet een realistische verbeterstap: 44 van de 45 PO scholen en 6 van de 8 VO scholen willen dit ook (uitkomst nulmetingen). Elke PO/VO school zónder ambitie draagt wel bij door te signaleren (niveau 1+) en indien nodig door te verwijzen. Een voorbeeld van de realistisch haalbare verbeterstappen is te lezen in bijlage 5.

⁴ Document landelijke norm voor basisondersteuning: <https://www.aob.nl/assets/Advies-landelijke-norm-voor-basisondersteuning-22-november-2024.pdf>

Resultaten PO en VO (paragraaf 2.4)

Om de hoofddoelstelling te bereiken vanuit onze missie en visie willen we gedurende de periode 2024-2028 de meer in detail omschreven resultaten bereiken die staan beschreven in bijlage 6 en 7. In deze bijlagen staan de resultaten voor PO-scholen en VO-scholen afzonderlijk genoemd.

Overige gezamenlijke PO-VO-resultaten (paragraaf 2.5)

Op basis van de subsidieaanvraag worden ook de volgende gezamenlijke resultaten opgeleverd:

1. Er wordt inzicht verkregen door het uitvoeren van een onderzoek over de volgende vraagstukken:
 - a. Kansen die bijdragen aan passende ondersteuning aan de doelgroep 'schooluitval/thuiszitters/vervroegde uitstroom naar voltijds hoogbegaafdenonderwijs' en het wegnemen van knelpunten om schooluitval of oneigenlijke vervroegde uitstroom te voorkomen;
 - b. De noodzaak en de mate van kwantitatief en kwalitatief voldoende dekkend passend aanbod binnen het Onderwijscollectief van 'voltijds hoogbegaafdenonderwijs' (voor vervroegd uitgestroomde leerlingen) en andere vormen van 'peergrouponderwijs' voor (hoog)begaafde leerlingen
 - c. Voor de doelgroep dubbel bijzondere leerlingen: effectieve samenwerking realiseren met jeugdhulppartners om onderwijs en zorg met elkaar te verbinden (onderwijszorgcontinuüm).
2. Er is een PO-VO kennisnetwerk in brede zin: denk hierbij aan een lerend netwerk, aanbod workshops en/of intervisie, een sociale kaart en een online steunpunt meer-en hoogbegaafdheid.
3. Er is een samenwerkingsstructuur geborgd ten behoeve van het draagvlak en kennisdeling van passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen. Partners hierbij zijn de PO- en VO-scholen, de ouders, de leerlingen, de gemeenten, de jeugdhulppartners, de in te huren experts en de OPR van het samenwerkingsverband.

Ondersteuning voor de te behalen doelstellingen en resultaten (paragraaf 2.6)

Tijdens de gezamenlijke Deelnemersraad PO en VO d.d. 23 oktober 2024 is besloten dat het bereiken van de doelstellingen in PO en VO ten aanzien van het bereiken van ondersteuningsniveau 1+ tot en met 3 de verantwoordelijkheid van de schoolbesturen betreft. Om de doelstellingen met de scholen te bereiken kunnen de vanuit de subsidie beschikbare middelen aangewend worden. Voor niveau 4 en 5 ligt de wens om dit vanuit de MHB-ontwikkelgroep op te pakken.

SWOT- en risicoanalyse (paragraaf 2.8 en 2.9)

Op basis van de SWOT-analyse is het cruciaal dat geïnvesteerd wordt in structurele professionalisering (kennis en vaardigheden) in breed perspectief (intern en extern) en (onderwijs)personeel hier ook de ruimte voor krijgt in uren. Dit is structureel van belang, omdat (onderwijs)personeel nog altijd ongeschoold van de pabo of de lerarenopleiding komt met betrekking tot het onderwerp hoogbegaafdheid.

Er is ook een haalbaar borgingsplan nodig om de continuïteit te borgen van het passende onderwijsaanbod en de te bereiken ondersteuningsniveaus ten

behoefte van de hoogbegaafde leerlingen, wanneer de incidentiele financiële middelen ten einde zijn.

Op 18 november 2024 ontvingen we helderheid over de besteding van de subsidieën. Dit betekent concreet dat alleen activiteiten die uitgevoerd zijn of worden in de kalenderjaren 2023 tot en met 2025 bekostigd kunnen worden met de subsidietoekenning. De subsidie is eind december 2023 door OCW toegekend en de ontwikkeling van het integraal plan en de nulmeting vond plaats in kalenderjaar 2024. Dit betekent dat we alleen kalenderjaar 2025 nog activiteiten kunnen bekostigen met behulp van de toegekende subsidie.

De MHB-ontwikkelgroep PO en VO heeft aangegeven het integraal plan niet in te korten tot een éénjarig plan en de huidige opzet van een meerjarig plan te willen behouden. Passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen behoort ook tot de reguliere basisondersteuning en mag niet afhankelijk zijn van een tijdelijke subsidieregeling. In 2025 wordt opnieuw gekeken of een nieuwe subsidie aanvraag mogelijk is. We hebben dan een voorsprong, omdat het integrale plan dan al beschikbaar is.

Risico's

We trachten vanuit MHB-ontwikkelteam te anticiperen op het risico dat er onvoldoende commitment, prioriteit, affiniteit, negatieve mindset of uitvoering wordt gegeven aan de doelstellingen en resultaten van het integraal plan (al dan niet met een tegenstrijdige visie). Gezien het feit dat dit risico met name gelegen is in de communicatie en scholing zal daar de focus op liggen bij de uitwerking van het integrale plan (communicatiedoelstellingen en professionaliseringsplan).

Organisatie (paragraaf 3)

OCW is de subsidieverstrekker. De inrichting en verdeling van verantwoordelijkheid van de projectorganisatie bestaande uit het Onderwijscollectief VPR, schoolbesturen, MHB-ontwikkelgroep & werkgroepen en gemeentes is te lezen in paragraaf 3.

Uitvoering in tranches en planning (paragraaf 4, 5.1 en 5.2)

In ons voorstel tot uitvoering zien we een gefaseerde uitvoering voor ons die in paragraaf 5 wordt weergegeven. De uitvoering van alle activiteiten wordt verdeeld over de volgende tranches:

- Tranche I – Voorbereiding tot en met januari 2025
- Tranche II – februari 2025 – september 2025
- Tranche III – september 2025 – september 2026
- Tranche IV – september 2026 – september 2027
- Tranche V – september 2027 – september 2028
- Tranche VI – Evaluatie tot december 2028

Een korte omschrijving van de activiteiten per tranche is te vinden in paragraaf 5. Daarnaast wordt een detail activiteitenplanning gemaakt na besluitvorming en toegevoegd als bijlage 8 (excelbestand).

Begroting/bekostiging (paragraaf 5.3)

De minister van OCW heeft op 28 juni 2023 een regeling voor het verstrekken van subsidie voor het aanbieden van extra ondersteuning aan begaafde leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs voor de kalenderjaren 2023 tot

en met 2025 opengesteld. Naar aanleiding daarvan heeft Onderwijscollectief subsidieaanvragen voor PO en VO ingediend. De subsidie is voor beide aanvragen goedgekeurd en toegekend.

De cofinanciering, die noodzakelijk is om in aanmerking te komen voor de subsidie, is gevonden in de gezamenlijke reguliere inzet vanuit Onderwijscollectief en schoolbesturen PO en VO.

Hiervoor hebben de PO-schoolbesturen Edumare, iHUB, LEV, Nissewijs, RVKO, STOAG en de Verwondering de ondersteuningsverklaring ondertekend en hiervoor hebben ook de VO-schoolbesturen CVO, Galilei en Yuverta de ondersteuningsverklaring ondertekend.

De volledige begroting is te vinden in bijlage 9 (excelbestand).

Communicatie, voortgang en borging (paragraaf 6)

De communicatielijnen, voortgang en borging van de resultaten van het integraal plan staan beschreven in paragraaf 6.

1 Beschrijving onderwijscollectief VPR PO & VO

1.1 Aanleiding en noodzaak van integraal plan

1.1.1 Aanleiding

Het Onderwijscollectief VPR is een samenwerkingsverband van zowel het primair als het voortgezet onderwijs op Voorne Putten Rozenburg. Deze combinatie is uniek en brengt kansen voor onze leerlingen. We hebben dan ook de wens om het PO en VO meer met elkaar te verbinden en willen het passend onderwijs voor meer- en hoogbegaafde leerlingen ook gezamenlijk aanpakken. We hebben daarom subsidies voor PO en VO aangevraagd voor het dekkend en passend netwerk en voor de voltijdsvoorziening PO en VO.

Binnen het PO is met de subsidieregeling 2019-2023 al een impuls gegeven aan de ontwikkeling rondom meer- en hoogbegaafde leerlingen. Er is ingezet op het Leonardo-onderwijs en een aantal Vooruitwerklabs, de expertise rondom meer- en hoogbegaafdheid is zowel binnen het samenwerkingsverband als binnen diverse PO-scholen vergroot. Op Voorne zijn ECHA/RITHA-specialisten opgeleid⁵, die de scholen ondersteunen bij hulpvragen omtrent een meer- en hoogbegaafde leerling.

Binnen het VO is met de subsidieregeling 2019-2023 ook een impuls gegeven aan de ontwikkeling rondom meer- en hoogbegaafde leerlingen. Er is onder andere vanuit deze subsidie voltijds HB-onderwijs gestart, de expertise binnen het samenwerkingsverband is uitgebreid, er zijn Masterclasses georganiseerd en binnen diverse VO-scholen is de expertise rondom meer- hoogbegaafdheid uitgebreid. Ook hebben we een expert gekoppeld aan ons consultteam om te adviseren op casuïstiek.

Twee VO-scholen lopen in onze regio voorop in de ontwikkelingen en expertise rondom meer- en hoogbegaafde leerlingen. Hun expertise willen we ook breder inzetten, richting de andere VO-scholen, want dit gebeurt nu nog niet voldoende actief.

In de praktijk anno 2024 constateren we dat zeker niet overal de ontwikkeling heeft plaatsgevonden en/of de expertise is gedeeld die nodig is omtrent passend onderwijs voor meer- en hoogbegaafde leerlingen. Binnen het PO en VO willen we met behulp van de subsidieregeling 2023-2025 opnieuw een impuls geven aan de ontwikkeling rondom meer- en hoogbegaafde leerlingen.

We hebben daarom bij de start van het schooljaar 2023-2024 een werkgroep MHB gevormd met collega's van Onderwijscollectief PO en VO en we hebben werksessies gehad met vertegenwoordigers van gemeenten en een aantal PO en VO scholen/besturen.

We willen meer aandacht en zicht krijgen op passend onderwijs voor meer- en hoogbegaafde leerlingen (MHB), maar ook een gezamenlijke visie vormen op de

⁵ De ECHA opleiding Specialist in Gifted Education – Specialist Hoogbegaafdheid wordt sinds 1 mei 2016 georganiseerd door het Radboud Centrum Sociale Wetenschappen. De opleiding is binnen het RCSW verder ontwikkeld tot de Radboud International Training on High Ability (RITHA).

basisondersteuning voor deze groep leerlingen. Daarnaast willen we helder krijgen waar alle scholen staan op de ladder qua ondersteuning van leerlingen met kenmerken van MHB en helder krijgen wat er nodig is om een dekkend netwerk te krijgen voor deze leerlingen.

Het integraal plan van aanpak voor PO én VO concretiseert de gewenste en benodigde doelen, resultaten, financiën en activiteiten, zodat passend onderwijs voor meer- en hoogbegaafde leerlingen kan verduurzamen.

1.1.2 Noodzaak

Waarom is ander onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen nodig? In het boek 'Uitdagend of verrijkend onderwijs?' is dit als volgt omschreven:

'De noodzaak is in feite dat hoogbegaafde leerlingen geen of beperkt de kans krijgen om te leren bij het reguliere aanbod. De kloof is groot tussen het reguliere aanbod en het leerniveau en leertempo van hoogbegaafde leerlingen. Als je langdurig niet op eigen leerniveau en leertempo mag leren en aansluiting mist met ontwikkelingsgelijken en gelijkgestemden, dan leer je nauwelijks⁶ en kun je ook te maken krijgen met onderpresteren, sociale, mentale en fysieke problemen. Soms een leven lang. Soms traumatiserend. Dit wil je niet voor leerlingen aan de vaak genoemde onderkant, niet voor de leerlingen in de middengroep, maar dus ook niet voor leerlingen aan de bovenkant⁷.'

Uit onderzoek blijkt ook dat er veel verbeterd kan worden ten aanzien van het onderwijsaanbod en de ontwikkeling van de doelgroep aan de bovenkant (de vaak genoemde excellente leerlingen, best presterende leerlingen, makkelijk lerende leerlingen of (hoog)begaafde leerlingen). Hieronder wordt kort ingegaan op een aantal onderzoeken.

Uit de onderzoeken van de Onderwijsraad en Doolaard & Oudbier⁸ blijkt dat het risico op onderpresteren in de reguliere klas hoog is onder hoogbegaafde leerlingen. Hieronder staan kort samengevat de getallen.

- 10-18% is onderpresteerder in het basisonderwijs onder alle leerlingen.
- 30-60% is onderpresteerder indien leerling (gesignaleerd) hoogbegaafd is.
- 92-94% van de onderpresteerders wordt niet gesignaleerd door leerkrachten.

Willy de Heer is d.d. 12 september 2017 gepromoveerd op haar proefschrift "Gelijkheid troef in het Nederlandse basisonderwijs. Onderzoek naar het onderwijs voor zeer makkelijk lerenden". Net als in eerdere onderzoeken is de conclusie dat leerkrachten onvoldoende kennis en vaardigheden hebben om de doelgroep (hoog)begaafde leerlingen passend onderwijs te geven. Het onderzoek gaat ook in op het feit dat de pedagogische academie voor basisonderwijs (pabo) niet voorziet of onvoldoende voorziet in het onderwijs van de aanstaande leerkrachten om goed onderwijs te kunnen geven aan hoogbegaafde leerlingen.

⁶ De kans op leren op school is gering en kans op het onvoldoende leren van vaardigheden is groter zoals het ontwikkelen van executieve functies.

⁷ De volledige tekst uit het boek 'Uitdagend of verrijkend onderwijs?' is te lezen in bijlage 1.

⁸ Onderwijsraad 2007 | *Presteren naar vermogen*

Dr. S.Doolaard & M. Oudbier 2010 | *Onderwijsaanbod aan (hoog)begaafde leerlingen in het basisonderwijs*

We hebben bovendien ook zelf onderzoek gedaan (de nulmeting binnen PO en VO zie paragraaf 2.2.2). Ook hieruit blijkt de noodzaak om het ondersteuningsniveau te verhogen ten aanzien van het onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen. Deze onderzoeksgegevens worden in volgende paragraaf weergegeven.

1.2 Kern- en onderzoeksgegevens

1.2.1 Kerngegevens

Onderwijscollectief Voorne-Putten Rozenburg is een collectief van het samenwerkingsverband voor passend primair en voortgezet onderwijs. Het collectief draagt zorg voor passend onderwijs op 59 PO-scholen, 5 S(B)O-scholen, 14 VO-scholen en 2 VSO-scholen. In het totaal zijn dit 80 scholen.

We gaan binnen het integraal plan uit van een brede doelgroep (zie paragraaf 3.2), namelijk leerlingen met kenmerken van begaafdheid. Er is geen eenduidige wetenschappelijke definitie van meer- en hoogbegaafdheid. Wij hanteren de definitie van Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO), omdat deze definitie in lijn is met de belangrijkste aspecten van onderbouwde wetenschappelijke modellen en theorieën. Bij deze definitie gaat het om acht kenmerken⁹:

- *sterk potentieel*
- *dynamisch*
- *creatief denkvermogen*
- *intrinsieke motivatie*
- *domeinspecifiek*
- *meerdimensioneel*
- *kenmerken van begaafdheid en zijnskenmerken*

Wij denken bij deze brede doelgroep dus in ieder geval aan leerlingen die beschikken over een in aanleg aanwezig potentieel om tot uitzonderlijke prestaties te komen, behorend bij de beste 10%, op één of meerdere begaafdheidsgebieden¹⁰. In hoofdstuk 2 wordt de definitie hoogbegaafdheid nader toegelicht.

De doelgroep kan echter nog breder worden geformuleerd. SLO hanteert namelijk ook een richtlijn voor PO-leerlingen die in het basisonderwijs in aanmerking komen voor compacten en verrijken. De richtlijn omschrijft een doelgroep van 20-30% leerlingen en omvat hoogbegaafde leerlingen, meerbegaafde leerlingen én de zogenoemde partitueel meerkunners (op 1 of enkele vakken kunnen compacten)¹¹. Binnen deze doelgroep omschrijving behoort ook het begaafdheidsprofiel 'dubbel bijzonder'. SLO heeft deze richtlijn niet geformuleerd voor VO-leerlingen.

Voor de regio Voorne-Putten Rozenburg zal naar inschatting het integrale plan en alle investeringen van belang zijn voor de volgende aantallen van leerlingen:

3. Minimaal 1.400 PO leerlingen (10% van de 14.153 leerlingen in onze PO-scholen) tot maximaal 4.245 PO leerlingen (30% van de 14.153 leerlingen).

⁹ In paragraaf 2.1 worden de begrippen uitgelegd.

¹⁰ SLO: <https://talentstimuleren.nl/thema/begaafdheid/hoog-begaafdheid>

¹¹ SLO: <https://www.slo.nl/thema/meer/talentontwikkeling/differentieren/compacten/>

SLO: <https://talentstimuleren.nl/onderwijs/primair-onderwijs/subthemas/1055-compacten>

4. Minimaal 900 VO leerlingen (10% van de 9.078 leerlingen in onze VO-scholen).

1.2.2 Onderzoeksgegevens (nulmeting)

Het Onderwijscollectief Voorne-Putten Rozenburg heeft ook zelf onderzoek gedaan naar het huidige geboden ondersteuningsniveau van PO- en VO-scholen voor (hoog)begaafde leerlingen. Deze onderzoeken betreffen een zogenaamde nulmeting, waarvoor een apart onderzoeksrapport beschikbaar is voor zowel het PO als het VO¹².

We hebben voor de nulmeting het schema ondersteuningsniveaus van WijsSein gebruikt. Voor zowel de PO- als de VO-scholen is een beschrijving gemaakt van de vijf ondersteuningsniveaus (zie bijlagen 3 en 4 voor PO- en VO-ondersteuningsniveaus en toelichting).

We spreken in deze vijf ondersteuningsniveaus ook over de basisondersteuning. Voor dit plan spreken we over de specifieke basisondersteuning voor meer- en hoogbegaafde leerlingen en niet de algemene basisondersteuning waar alle PO- en VO-scholen aan moeten voldoen.

Voor het integrale plan zijn de onderstaande cijfers van belang ter onderbouwing van de investeringen die we de komende jaren willen gaan doen.

Cijfers PO-nulmeting (N=45):

- 86,7 % van de PO-scholen biedt nog géén basisondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen; 13,3 % van de PO-scholen biedt minimaal de basisondersteuning.
- Met een geringe investering zou 33,3 % van de PO-scholen wel minimaal de basisondersteuning kunnen gaan bieden.
- 95,6 % van de PO-scholen heeft de ambitie om basisondersteuning, gevorderde of specialistische ondersteuning te kunnen bieden aan (hoog)begaafde leerlingen.
- Op dit moment biedt 4,4 % van de PO-scholen professionalisering aan het gehele schoolteam op het gebied van passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen.
- 44,2 % van de PO-scholen geeft aan dat er (hoog)begaafde leerlingen vervroegd zijn uitgestroomd (afgelopen 5 jaar), omdat de school geen passend onderwijs voor de (hoog)begaafde leerlingen kon bieden.

De bovenstaande cijfers geven aan dat een grote meerderheid van de PO-scholen nog niet in staat is de basisondersteuning te bieden en dit zeker wel wenselijk vindt.

PO-scholen hebben daarbij de volgende behoeftes om tot een beter ondersteuningsniveau te komen:

- 55,8 % wil scholing
- 58,1 % wil formatie
- 48,8 % wil lerend netwerken
- 39,5 % wil kant-en-klare leermiddelen/methodes

¹² PO-nulmeting April 2024, Passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen - Onderwijscollectief VPR en VO-nulmeting Juni 2024, Passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen – Onderwijscollectief VPR

- 44,2% wil begeleiding van specialisten/experts
- 25,6% wil schoolbezoeken: leren van best practices van andere scholen
- 11,6% heeft geen behoeftes

Cijfers VO-nulmeting (N=17):

- 94,1 % van de VO-scholen biedt nog géén basisondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen; 5,9 % van de VO-scholen biedt minimaal de basisondersteuning.
- Met een geringe investering zou 11,8 % van de VO-scholen wel minimaal de basisondersteuning kunnen gaan bieden.
- 41,2 % van de VO-scholen heeft de ambitie om basisondersteuning, gevorderde of specialistische ondersteuning te kunnen bieden aan (hoog)begaafde leerlingen.
- Op dit moment biedt 5,9 % van de VO-scholen professionalisering aan het gehele schoolteam op het gebied van passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen.
- 33,3 % van de VO-scholen geeft aan dat er (hoog)begaafde leerlingen vervroegd zijn uitgestroomd (afgelopen 5 jaar), omdat de school geen passend onderwijs voor de (hoog)begaafde leerlingen kon bieden.

Ook deze cijfers geven aan dat een grote meerderheid van de VO-scholen nog niet in staat is de basisondersteuning te bieden en iets minder dan de helft van de scholen dit wel wenselijk vindt.

VO-scholen hebben daarbij de volgende behoeftes om tot een beter ondersteuningsniveau te komen:

- 66,7 % wil scholing
- 53,3 % wil arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen
- 40,0% wil formatie
- 33,3% wil lerend netwerken
- 40,0% wil kant-en-klare leermiddelen/methodes
- 40,0% wil begeleiding van specialisten/experts
- 40,0% wil schoolbezoeken: leren van best practices van andere scholen
- 26,7% heeft geen behoeftes
- Eén ander antwoord: een netwerk van orthopedagogen en psychologen met specialisme HB en meer erkenning en expertise voor HB (in doorverwijzing) vanuit gemeentes. Meervoudig gespecialiseerde experts waar je snel en laagdrempelig een beroep op kunt doen.

Met name binnen VO scholen is een sterke wens geuit (ook in de open vragen) tot het verkrijgen van expertise in de begeleiding van de dubbel bijzondere begaafdheidsprofielen. Bij de PO scholen is deze vraag niet expliciet gesteld.

1.2.3 Conclusie

De omvang van PO en VO meer- en hoogbegaafde leerlingen die baat hebben bij de investeringen uit het integrale plan is aanzienlijk en dit rechtvaardigt de inspanningen. Bovendien blijkt uit de nulmeting dat dit ook nodig is aangezien een grote meerderheid van de PO- en VO-scholen nog niet in staat is de basisondersteuning te bieden voor deze doelgroep en dit wel wenselijk vindt. Om dit te bieden hebben zij ondersteuning nodig waar het integrale plan een invulling wil geven.

1.3 Missie en visie

Het Onderwijscollectief VPR

Onderwijscollectief Voorne-Putten Rozenburg is een collectief van het samenwerkingsverband voor passend primair en voortgezet onderwijs. Het collectief draagt zorg voor passend onderwijs op 59 PO-scholen, 5 S(B)O-scholen, 14 VO-scholen en 2 VSO-scholen. In het totaal zijn dit 80 scholen.

Als collectief onderschrijven deze 80 scholen onderstaande missie en visie.

Missie (oorspronkelijke tekst website)

Onderwijscollectief VPR wil voor alle leerlingen in de regio Voorne-Putten en Rozenburg een ononderbroken ontwikkelingsproces mogelijk maken.

Visie (oorspronkelijke tekst website)

Dit doen we door het aanbieden van een dekkend netwerk van expertise en ondersteuningsaanbod. Zo krijgt elke leerling het best passende onderwijsaanbod.

Het Onderwijscollectief wil aan elke leerling passend onderwijs bieden. Samen met onderwijs, jeugdhulppartners, gemeenten, ouders en de leerling zelf geven we vorm aan passend onderwijs. In de keuzes die we maken, staat het kind centraal. We willen elke leerling de juiste aandacht, uitdaging en ondersteuning geven, zodat we een optimale ontwikkeling van de leerling kunnen realiseren¹³.

Missie (oorspronkelijke tekst ondersteuningsplan)

We zorgen voor de best passende ondersteuning voor elke leerling in ons samenwerkingsverband. We gaan dit steeds meer thuisnabij organiseren. Dit doen we samen, ieder vanuit zijn eigen rol. Zo bieden we perspectief aan leerlingen.

Visie (oorspronkelijke tekst ondersteuningsplan)

We bouwen de komende jaren verder aan een stevig fundament van kwalitatief goed onderwijs, expertise en ondersteuningsmogelijkheden voor leerlingen en scholen.

Voor het integrale plan dat specifiek gericht is op de doelgroep meer- en hoogbegaafde leerlingen betekent deze missie en visie een volgend streven:

1. Elke PO- en VO-school draagt samen met het Onderwijscollectief VPR, jeugdhulppartners en ouders zorg voor een ononderbroken ontwikkelproces bij meer- en hoogbegaafde leerlingen (elke PO- en VO-school is dus betrokken in deze zorgtaak);
2. De PO- en VO-scholen bieden samen met het Onderwijscollectief VPR en jeugdhulppartners gezamenlijk een dekkend netwerk van expertise en ondersteuningsaanbod voor meer- en hoogbegaafde leerlingen (niet iedere school hoeft hetzelfde te bieden, maar alles is wel aanwezig binnen het netwerk), zodat ook elke meer- en hoogbegaafde leerling het best passende onderwijsaanbod krijgt (thuis nabij onderwijs);
3. In de keuzes die we maken, staat het meer- en hoogbegaafde kind centraal (maatwerk).

¹³ Missie en visie Onderwijscollectief VPR: <https://www.onderwijscollectiefvpr.nl/organisatie/missie-visie/>

4. Elke meer- en hoogbegaafde leerling krijgt de juiste aandacht, uitdaging en ondersteuning, zodat een optimale ontwikkeling van de leerling kan worden gerealiseerd.

Dit betekent dat we binnen ons netwerk specifieke en specialistische kennis, ervaring en acties nodig hebben om een ononderbroken ontwikkelproces te kunnen bieden aan alle meer- en hoogbegaafde leerlingen. Niet elke PO- of VO-school hoeft alles te kunnen bieden, maar sámen (onderwijs, jeugdhulppartners, gemeenten en ouders) bieden we wel alles en is ook iedereen betrokken om dit te signaleren en hierin zorg te dragen.

2 Onderwijs (hoog)begaafde leerlingen

2.1 Onze theoretische duiding van intelligentie versus hoogbegaafdheid

De term 'hoogbegaafdheid' wordt regelmatig één op één gelijkgesteld met 'hoogintelligent'. Een hoge intelligentie is echter één van de kenmerken van hoogbegaafdheid en dus niet het enige kenmerk. Het is van belang dit onderscheid te maken in verband met de duiding van de doelgroep van het integrale plan. In bijlage 2 is meer achtergrondinformatie te lezen over wat een hoge intelligentie is.

Wij hanteren voor het integrale plan de definitie hoogbegaafdheid van Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO), omdat deze definitie in lijn is met de belangrijkste aspecten van onderbouwde wetenschappelijke modellen en theorieën. Bij deze definitie gaat het om acht kenmerken: *sterk potentieel, dynamisch, creatief denkvermogen, intrinsieke motivatie, domeinspecifiek, meerdimensioneel, kenmerken van begaafdheid en zijnskenmerken*¹⁴.

Kenmerk	Toelichting
Sterk potentieel	(Hoog)begaafde leerlingen beschikken over een in aanleg aanwezig potentieel om tot uitzonderlijke prestaties te komen, behorend bij de beste 10%, op één of meerdere begaafdheidsgebieden
Dynamisch	De ontwikkeling van talent is een langdurig en dynamisch proces. Zowel persoonlijkheidseigenschappen als de interactie met de omgeving zijn mede bepalend voor de mate waarin het aanwezige potentieel tot zijn recht komt (Mönks, Heller en Gagné)
Creatief denkvermogen	Een (hoog)begaafde leerling beschikt over een hoge intelligentie in combinatie met een creatief denkvermogen (Renzulli, Mönks, Sternberg)
Intrinsieke motivatie	Daarnaast is er sprake van een intrinsieke motivatie (doorzettingsvermogen) om een taak te volbrengen wat zich onder andere

¹⁴ Helaas is de bron tijdens de ontwikkeling van het integraal plan niet meer beschikbaar, omdat de website wordt vervangen. SLO: <https://talentstimuleren.nl/thema/begaafdheid/hoog-begaafdheid>

Kenmerk	Toelichting
	uit in een sterke gedrevenheid wanneer iets hun interesse heeft (Renzulli, Mönks)
Domein-specifiek	(Hoog)begaafdheid is domeinspecifiek (Gardner, Heller en Gagné)
Meer-dimensioneel	(Hoog)begaafdheid is geen eendimensionaal begrip dat is uit te drukken in een criterium als een IQ "score" > 130. Een hoge score is wel een sterke indicatie van een hoge intelligentie, maar een lagere score sluit dit niet uit. (Hoog)begaafdheid omvat in ieder geval meer dan een hoge intelligentie en intelligentie omvat meer dan een IQ test meet (Gardner, Sternberg)
Zijnskenmerken	Kenmerken die (mede) het 'zijn' van een begaafd kind bepalen, kunnen zijn: de lat hoog leggen (perfectionisme), kritische instelling, groot rechtvaardigheidsgevoel en gevoeligheid/sensitiviteit (Kieboom, 2016) en o.a. intensiteit, nonconformiteit en een hoge mate van zelfbewust zijn (Silverman, 1993).

Wees alert dat het hoogbegaafde gedrag niet altijd zichtbaar is. Renzulli¹⁵ legt uit in zijn drie-ringen model van begaafdheid welke kenmerken gelijktijdig nodig zijn en geeft aan dat het te zien is:

- bij bepaalde mensen (met de genoemde kenmerken), maar niet alle mensen;
- op bepaalde momenten, maar niet alle momenten;
- in bepaalde gebieden (waar interesse ligt), maar niet in alle gebieden.

Dit laatste is van belang, want in de praktijk sneuvelen regelmatig noodzakelijke onderwijsaanpassingen voor een leerling, omdat het hoogbegaafde gedrag niet in elk moment en op elk gebied gezien wordt.

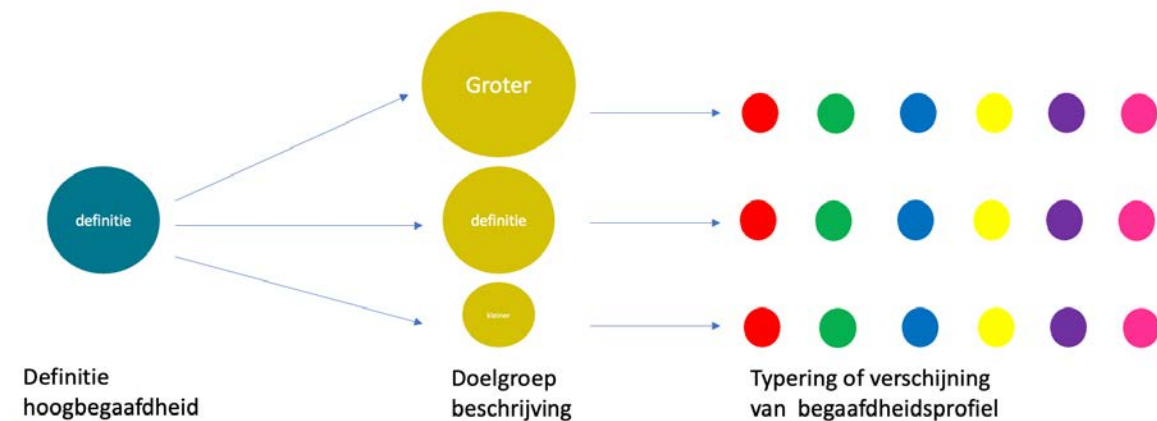
2.2 Doelgroep en begaafdheidsprofielen

We maken in dit integrale plan onderscheid in:

- a) definitie hoogbegaafdheid (paragraaf 2.1)
- b) doelgroep van het integrale plan (paragraaf 2.2.1)
- c) de verschillende begaafdheidsprofielen van de doelgroep zoals het dubbel bijzonder begaafdheidsprofiel (paragraaf 2.2.2)

¹⁵ Joseph S. Renzulli is Professor of Educational Psychology at the University of Connecticut, where he also serves as director of the National Research Center on the Gifted and Talented:
<https://youtu.be/L8OIKSNQAIU?si=QyEjq3lfrO8gU6JU>

Visueel ziet dit er zo uit

NB. Toelichting niet leesbare tekst in gele rondjes: doelgroep beschrijving is groter dan de definitie, gelijk aan de definitie of kleiner dan de definitie.

2.2.1 Doelgroep

We gaan binnen het integraal plan uit van een grotere doelgroep dan de definitie hoogbegaafdheid namelijk: leerlingen met kenmerken van begaafdheid en conform de SLO richtlijn in aanmerking komen voor compacten en verrijken¹⁶.

Tot de brede doelgroep van het integrale plan behoren:

1. *hoogbegaafde leerlingen (definitie paragraaf 2.1)*
2. *meerbegaafde leerlingen*
3. *partieel meerkunners (leerlingen die op 1 of enkele vakken kunnen compacten en verrijken)*

Voor de brede doelgroep kunnen *ter illustratie* onderstaande niet-limitatieve beschrijvingen worden gedeeld.

- *Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong*

Bij kleuters is wel een ontwikkelingsvoorsprong vast te stellen, maar kan er nog niet met voldoende betrouwbaarheid worden vastgesteld of ze die voorsprong ook na hun zesde jaar blijven vast houden. Deze kinderen kunnen we ook 'potentieel begaafde leerlingen' noemen (Gerven, 2008).

- *Partieel meerkunners*

Dit zijn kinderen die op één vakgebied een grote voorsprong hebben op hun klasgenoten. Hun talent uit zich in een hoger werktempo en een bijzondere beheersing van de aangeboden stof. Ze laten zien dat zij zich op dit gebied ook complexe zaken relatief eenvoudig eigen maken en hebben daar plezier in. Deze kinderen noemen we niet hoogbegaafd maar horen wel bij de doelgroep van dit beleidsplan omdat zij behoefte hebben aan een meer uitdagend onderwijsaanbod (Gerven, 2008).

¹⁶ SLO: <https://www.slo.nl/thema/meer/talentontwikkeling/differentieren/compacten/>

SLO: <https://talentstimuleren.nl/onderwijs/primair-onderwijs/subthemas/1055-compacten>

- *Meerbegaafde leerlingen*

Leerlingen uit deze groep beschikken over een bovengemiddelde intelligentie tussen de 115 en 130 en beschikken wellicht ook over een aantal persoonlijkheidskenmerken waarover hoogbegaafde kinderen beschikken.

- *Hoogbegaafde leerlingen*

Leerlingen met kenmerken zoals vermeld in de definitie die we hanteren voor hoogbegaafdheid (paragraaf 2.1).

- *Uitzonderlijk hoogbegaafde leerlingen*

Leerlingen met een intelligentieniveau van 145 of meer die daarnaast ook over een aantal specifieke kenmerken beschikken zoals vermeld in de definitie die we hanteren voor hoogbegaafdheid (paragraaf 2.1)

2.2.2 Begaafdheidsprofielen

De gekozen doelgroep van het integrale plan is groter dan de definitiebeschrijving hoogbegaafdheid. Maar niet elke begaafde leerling uit de doelgroep laat hetzelfde gedrag zien. Hiervoor introduceren we de (herziene) begaafdheidsprofielen van Betts en Neihart. Deze geven een typering hoe begaafde leerlingen in de praktijk gezien kunnen worden¹⁷.

Hoe een leerling zich profileert, is mede afhankelijk van de omgevingsfactoren (school, gezin, peers). Een begaafde leerling kan dus kenmerken laten zien van meerdere profielen: op school kan dit profiel anders zijn dan bijvoorbeeld thuis.

De begaafdheidsprofielen van Betts en Neihart zijn een hulpmiddel om bewust te worden van het feit dat er meerdere begaafdheidsprofielen zijn. Het overzicht is niet bedoeld als een limitatief overzicht van begaafdheidsprofielen.

Profiel	Beknorte typering
De zelfsturende autonome leerling	<i>De zelfsturende autonome leerling: heeft goede sociale vaardigheden, werkt zelfstandig, ontwikkelt eigen doelen, werkt zonder bevestiging, is creatief, komt op voor eigen opvattingen, neemt risico en heeft goede prestaties.</i>
De aangepast succesvolle leerling	<i>De aangepast succesvolle leerling: levert goede prestaties (maar presteert niet naar eigen vermogen), is perfectionistisch, vermijdt risico en zoekt bevestiging van de leerkracht of docent.</i>
De uitdagende, creatieve leerling	<i>De uitdagende, creatieve leerling: is creatief, komt op voor eigen opvattingen, is competitief, heeft grote stemmingswisselingen, is eerlijk en direct en de prestaties zijn wisselend.</i>
De dubbel bijzondere leerling (met leer- en/of gedragsproblemen, twice-exceptional)	<i>De dubbel bijzondere leerling (met leer- en/of gedragsproblemen, ook wel twice-exceptional genoemd): werkt</i>

¹⁷ Herziene begaafdheidsprofielen Betts en Neihart (download):

<https://talentstimuleren.nl/?file=2867&m=1422437221&action=file.download>

	<i>inconsistent, presteert gemiddeld of minder (mogelijk als gevolg van een onderliggend leerprobleem), verstoort en reageert af.</i>
De onderduikende leerling	<i>De onderduikende leerling: ontkent zijn of haar begaafdheid, vermijdt uitdaging, zoekt sociale acceptatie, wisselt in vriendschappen en de prestaties zijn wisselend.</i>
De risicoleerling (drop-out)	<i>De risicoleerling (drop-out): is creatief, zoekt buitenschoolse uitdaging, isoleert zichzelf, verstoort, presteert gemiddeld of minder, bekritiseert zichzelf en anderen.</i>

Binnen het integrale plan en op basis van de verkregen subsidie zullen er specifiek investeringen gedaan worden in passend onderwijs voor de dubbel bijzondere leerling.

NB. Bovenstaande profielen zijn niet limitatief. Het geeft een inzicht hoe divers de profielen van begaafdheid kunnen zijn zoals ook de onderpresteerder en de thuiszitter (drop-out).

2.3 Hoofddoelstelling PO- en VO-scholen

De hoofddoelstelling is gericht op het maken van een stap vooruit in passend onderwijs voor de doelgroep van het integrale plan door *alle* PO- en VO-scholen in samenwerking met jeugdhulppartners, gemeenten, ouders en leerlingen.

Voor ons betekent dit op zijn minst dat alle scholen uitkijken naar de aanwezige (hoog)begaafde leerlingen: iedereen heeft daar oog voor en heeft de kennis & vaardigheid dit te signaleren. Maar niet elke school zal het complete pallet van passend onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen ook kunnen bieden, waardoor doorverwijzen noodzakelijk kan zijn. Het gaat dus om ten minste oog te hebben voor de leerlingen en waar mogelijk ook de handen uit de mouwen te steken (oog & handen), samen te werken met andere scholen en/of door te verwijzen waar mogelijk. Dit geeft aan scholen, naast de vaardigheid om te kunnen signaleren, de ruimte aan te sluiten bij de eigen mogelijkheden en ambities.

Het is wel een gezamenlijke verantwoordelijkheid dat voor elke (hoog)begaafde leerlingen gezien wordt en passend onderwijs beschikbaar is in de nabije omgeving van de leerling. Elke school levert daar een bijdrage in.

SCALIQ heeft, met betrokkenheid van de [Gelijke Kansen Alliantie](#) van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, onderzoek gedaan naar de huidige staat van de signalering van cognitief sterke basisschoolleerlingen door leerkrachten en/of ouders, en naar welke variabelen daarop van invloed zijn. Het onderzoek betrof 5.371 leerlingen van 29 PO scholen en 324 leerkrachten.

Het blijkt dat 1 op de 2 hoogbegaafde leerling in het PO niet wordt gezien (52% wordt *niet* gezien). Als de hoogbegaafde leerling een niet-westers meisje is, dan

is de kans nog veel kleiner dat de leerling wordt gezien (85% wordt *niet* gezien)¹⁸.

Voor het formuleren van de hoofddoelstelling zetten we dus voorop ‘het zien van de hoogbegaafde leerlingen’.

Verder hanteren we het schema ondersteuningsniveaus van WijsSein om de hoofddoelstellingen te formuleren. Voor zowel de PO- als de VO-scholen is een beschrijving gemaakt van de vijf ondersteuningsniveaus (zie bijlagen 3 en 4 voor PO- en VO-ondersteuningsniveaus en toelichting).

Sinds 22 november 2024 is er overeenstemming tussen AOb en Ouders en Onderwijs in de formulering van de landelijke norm ‘basisondersteuning’ op het ondersteuningsgebied ‘hoogbegaafdheid’ (pagina 11 en 12 van het document)¹⁹. Het document is uitgereikt aan staatssecretaris Funderend Onderwijs en Emancipatie Mariëlle Paul. De kans is groot dat dit deze keer wordt overgenomen vanwege de nu wel bereikte overeenstemming. De formulering van de basisondersteuning uit dit recente document sluit naadloos aan bij de beschrijving van WijsSein met de vijf ondersteuningsniveaus.

We spreken in deze vijf ondersteuningsniveaus ook over de basisondersteuning. Voor dit plan spreken we over de specifieke basisondersteuning voor meer- en hoogbegaafde leerlingen en niet de algemene basisondersteuning waar PO- en VO-scholen aan moeten voldoen.

De PO cijfers

In onderstaande tabel staat weergegeven op welk ondersteuningsniveau de PO-scholen zich bevinden (kolom: nu). Daarnaast staat een realistische stap vooruit: als je nog géén basisondersteuning biedt voor meer- en hoogbegaafde leerlingen, dan bereik je in ieder geval één niveau verder na afloop van de periode van het integraal plan (kolom: realistisch). De ambities van scholen ligt hoger (kolom: ambitie).

Tabel PO

	Nu	Realistisch	Ambitie
1	24,44%	0,00%	4,4%
2	42,22%	24,44%	0,0%
2 naar 3	20,00%	42,22%	
3	8,89%	33,33%	28,9%
4	4,44%		55,6%
5			11,1%
	100,00%	100,00%	100,0%

Bijna alle PO-scholen hebben de ambitie om minimaal de basisondersteuning te kunnen bieden. Onderstaande hoofddoelstelling is dan ook realistisch.

1 ¹⁸ (On)gezien - Onderzoek naar het signaleren van hoogbegaafde kinderen in het primair onderwijs – september 2024 – informatie en rapport te vinden op: <https://scalig.com/ongezien/>

¹⁹ Document landelijke norm voor basisondersteuning: <https://www.aob.nl/assets/Advies-landelijke-norm-voor-basisondersteuning-22-november-2024.pdf>

De hoofddoelstelling voor PO-scholen aan het einde van planperiode (2028):

- We introduceren niveau 1+: alle PO-scholen zijn minimaal in staat structureel (hoog)begaafde leerlingen te signaleren (kennis en vaardigheid). Zij zorgen ook voor doorverwijzing als passend onderwijs op de eigen school niet mogelijk is.
- Bijna alle PO-scholen op niveau 1 (20,0%) bereiken minimaal niveau 2. Er is 1 school die geen ambitie heeft en zal voldoen aan niveau 1+.
- Alle PO-scholen op niveau 2 (42,2%) bereiken minimaal 'op weg naar niveau 3'
- Alle PO-scholen op niveau 2 maar op weg naar 3 (20%) bereiken minimaal niveau 3.
- Minimaal 33,3 % van de PO-scholen bereikt niveau 3, 4 of 5 (basisondersteuning of meer).

Voor de langere termijn is de doelstelling dat 95 % van de PO-scholen minimaal de basisondersteuning (niveau 3) kan bieden en een dekkend netwerk aanwezig is op niveau 3, 4 en 5.

Dit sluit volledig aan bij de ambitie van scholen. Bovendien kijkt 100 % van de PO-scholen uit naar (hoog)begaafde leerlingen: kennis en vaardigheid in signaleren. Er is oog voor de (hoog)begaafde leerlingen en zij blijven niet ongezien.

De VO cijfers

In onderstaande tabel staat weergegeven op welk ondersteuningsniveau de VO-scholen zich bevinden (kolom: nu). Daarnaast staat een realistische stap vooruit: als je nog géén basisondersteuning biedt voor meer- en hoogbegaafde leerlingen, dan bereik je in ieder geval één niveau verder na afloop van de periode van het integraal plan (kolom: realistisch). De ambities van een aantal VO-scholen ligt hoger (kolom: ambitie).

Tabel VO

	Nu	Realistisch	Ambitie
1	82,35%	0,00%	58,8%
2	5,88%	82,35%	0,0%
2 naar 3	5,88%	5,88%	
3	0,00%	11,76%	17,6%
4	5,88%		11,8%
5			11,8%
	100,00%	100,00%	100,0%

Er zijn 7 VO-scholen die hebben aangegeven de ambitie 'niveau 3, 4 of 5' te gaan behalen.

- Voor twee scholen geldt dat ze die ambitie realistisch kunnen bereiken tijdens planperiode.
- Voor de andere 5 scholen gaat dit hoogstwaarschijnlijk langer dan één planperiode duren.

Het betreft scholen die in verschillende samenstellingen, de volgende leerwegen aanbieden: vmbo-tl, havo en vwo.

De overige 10 VO-scholen hebben aangegeven géén ambitie te hebben om de basisondersteuningsniveau te behalen.

Onderstaande hoofddoelstelling is dan ook realistisch.

De hoofddoelstelling voor VO-scholen aan het einde van planperiode (2028):

- We introduceren niveau 1+: alle VO-scholen zijn minimaal in staat structureel hoogbegaafde leerlingen te signaleren (kennis en vaardigheid). Zij zorgen ook voor doorverwijzing als passend onderwijs op de eigen school niet mogelijk is.
- Een gedeelte van de VO-scholen op niveau 1 (23,55%) bereikt niveau 2 conform hun wenselijk ambitie om richting basisondersteuning te groeien.
- De VO-school op niveau 2 (5,9%=1 school) bereikt minimaal 'op weg naar niveau 3'.
- De VO-school op niveau 2 maar op weg naar 3 (5,9%=ook 1 school) bereikt minimaal niveau 3.
- Minimaal 11,8 % van de VO-scholen bereikt niveau 3, 4 of 5 (basisondersteuning of meer).

Voor de langere termijn is de doelstelling dat 41,2 % van de VO-scholen minimaal de basisondersteuning (niveau 3) kan bieden en een dekkend netwerk aanwezig is op niveau 3, 4 en 5.

Dit sluit volledig aan bij de ambitie van scholen. Bovendien kijkt 100 % van de VO-scholen uit naar (hoog)begaafde leerlingen: kennis en vaardigheid in signaleren. Er is oog voor de (hoog)begaafde leerlingen en zij blijven niet ongezien.

Conclusie

De hoofddoelstellingen van PO- en VO-scholen zijn gematigd en haalbaar. De doelen liggen lager dan de door scholen gewenste ambities. Elke PO/VO school mét ambitie zet een realistische verbeterstap: 44 van de 45 PO scholen en 6 van de 8 VO scholen willen dit ook (uitkomst nulmetingen). Elke PO/VO school zónder ambitie draagt wel bij door te signaleren (niveau 1+) en indien nodig door te verwijzen. Een voorbeeld van de realistisch haalbare verbeterstappen is te lezen in bijlage 5.

2.4 Resultaten PO- en VO-scholen

Om de hoofddoelstelling te bereiken vanuit onze missie en visie willen we gedurende de periode 2024-2028 de meer in detail omschreven resultaten bereiken die staan beschreven in bijlage 6 en 7. In deze bijlagen staan de resultaten voor PO-scholen en VO-scholen afzonderlijk genoemd.

In de volgende paragraaf noteren we nog de gezamenlijke resultaten PO en VO die in de subsidietoekenning zijn overeengekomen.

2.5 Overige gezamenlijke resultaten PO en VO

Op basis van de toegekende subsidieaanvraag 'Begaafde leerlingen PO en VO 2023-2025' geven de eerdergenoemde hoofddoelstellingen en resultaten op basis van de ondersteuningsniveaus een invulling aan overeengekomen doelstellingen van de subsidieaanvraag.

Er is echter nog een aantal andere doelstellingen uit de subsidie aanvraag die hieronder worden geformuleerd als resultaten van dit integrale PO- en VO-plan.

Overige gezamenlijke PO-VO-resultaten

1. Er wordt inzicht verkregen door het uitvoeren van een onderzoek over de volgende vraagstukken:
 - a. Kansen die bijdragen aan passende ondersteuning aan de doelgroep 'schooluitval/thuiszitters/vervroegde uitstroom naar voltijds hoogbegaafdenonderwijs' en het wegnemen van knelpunten om schooluitval of oneigenlijke vervroegde uitstroom te voorkomen;
 - b. De noodzaak en de mate van kwantitatief en kwalitatief voldoende dekkend passend aanbod binnen het Onderwijscollectief van 'voltijds hoogbegaafdenonderwijs' (voor vervroegd uitgestroomde leerlingen) en andere vormen van 'peergrouponderwijs' voor (hoog)begaafde leerlingen
 - c. Voor de doelgroep dubbel bijzondere leerlingen: effectieve samenwerking realiseren met jeugdhulppartners en gemeenten om onderwijs en zorg met elkaar te verbinden (onderwijszorgcontinuüm).
2. Er is een PO-VO kennisnetwerk in brede zin: denk hierbij aan een lerend netwerk, aanbod workshops en/of intervisie, een sociale kaart en een online steunpunt meer-en hoogbegaafdheid.
3. Er is een samenwerkingsstructuur geborgd ten behoeve van het draagvlak en kennisdeling van passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen. Partners hierbij zijn de PO- en VO-scholen, de ouders, de leerlingen, de gemeenten, de jeugdhulppartners, de in te huren experts en de OPR van het samenwerkingsverband.

Overig resultaat

Tot slot zullen we gezien de SWOT-analyse gedurende de uitvoering van het integrale plan ook een borgingsplan opleveren om passend onderwijs en ondersteuning aan (hoog)begaafde leerlingen voort te kunnen zetten zodra de tijdelijk financiële middelen ten einde zijn.

2.6 Ondersteuning voor de te behalen doelstellingen en resultaten

Tijdens de gezamenlijke Deelnemersraad PO en VO d.d. 23 oktober 2024 is besloten dat het bereiken van de doelstellingen in PO en VO ten aanzien van het bereiken van ondersteuningsniveau 1+ tot en met 3 de verantwoordelijkheid van de schoolbesturen betreft. Om de doelstellingen met de scholen te bereiken kunnen de vanuit de subsidie beschikbare middelen aangewend worden. Voor niveau 4 en 5 ligt de wens om dit vanuit de MHB-ontwikkelgroep op te pakken.

2.7 Effecten

Na het behalen van de genoemde resultaten van het integrale plan worden ten behoeve van de hoofddoelstelling van het plan effecten verwacht. Hieronder staat een aantal te verwachten effecten.

- Leerlingen worden eerder en vaker gesignaleerd en erkend vanuit hun meer- en hoogbegaafde potentieel.
- Vermindering van misdiagnoses en onderpresteren.
- Meer leerlingen kunnen hun (hoog)begaafde potenties daadwerkelijk ontwikkelen en/of behalen hogere schoolprestaties op de kerndoelen conform hun potenties (het zit erin én het komt er ook uit).
- Het welbevinden stijgt bij een deel van de (hoog)begaafde leerlingen. probleemgedrag kan hiermee worden voorkomen.
- Meer leerlingen binnen de doelgroep (hoog)begaafdheid hebben een goede werkhouding en motivatie.
- Meer leerlingen van de doelgroep (hoog)begaafden vinden aansluiting bij de klas en/of school, hetgeen ten goede komt aan de leerresultaten en het welbevinden van deze leerlingen voor nu en in de toekomst.
- Niet alleen de (hoog)begaafde leerling maar ook een deel van de andere leerlingen in de klas heeft baat bij de specialistische kennis en vaardigheden van de leerkracht: denk aan faalangstreductie, preventief voorkomen van onderpresteren, positieve overtuigingen op leren (groei mindset), gebruiken van lagere én hogere denkvaardigheden, meer leerstrategieën en doelgericht gedrag (executieve functies).
- Minder doublures en/of uitval in het basis- en voortgezet onderwijs onder de (hoog)begaafde leerlingen.
- Interne en externe contacten zullen bijdragen aan ontwikkeling van meer- en hoogbegaafdheidsonderwijs.
- Het samenwerkingsverband en de schoolbesturen hebben zicht op hoogbegaafdheidsonderwijs en kunnen kwaliteit monitoren en bewaken.
- Leerkrachten voelen zich competentier nu zij beter in staat zijn aan te sluiten bij de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerling.
- Leerlingen ervaren oprechte belangstelling en het begrip van de leerkracht.

2.8 SWOT beschrijving

Het realiseren van het integraal plan is met name afhankelijk van:

1. voldoende beschikbare financiën;
2. beschikbaarheid van het (onderwijs)personeel (formatie);
3. deskundigheid en/of professionalisering van het (onderwijs)personeel;
4. voldoende deelnemende leerlingen binnen de doelgroep van het plan.

De volgende interne sterktes kunnen een positieve invloed hebben op het realiseren van het plan:

- Deel van (onderwijs)personeel ziet de urgentie van aangepast onderwijs voor de doelgroep.
- Binnen het onderwijscollectief zijn al goede voorbeelden en initiatieven (best practices) aanwezig.

- Er is naar verwachting een grote groep leerlingen binnen de doelgroep die de investeringen rechtvaardigen en draagvlak geven.
- Er is recent inzicht op basis van de nulmeting waar we nu staan.
- Een PO-VO samenwerkingsverband draagt bij aan de doorgaande lijn.
- Koers op inclusiviteit kan bevorderend zijn voor passend onderwijs van hoogbegaafde leerlingen (maar kan ook tegenwerken).

De volgende interne zwaktes kunnen een negatieve invloed hebben op het realiseren van het plan:

- Verloop van (onderwijs)personeel
- (Onderwijs)personeelstekort
- De huidige onderwijsstructuur en curriculum opzet kan belemmerend werken voor passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen.
- De financiën zijn incidenteel en bedreigen de continuïteit.
- Scholen en/of besturen hebben te maken met (onderwijs)personeelstekorten, waardoor de cofinanciering voor de uitvoering van dit plan in gedrang kan komen (oftewel: heeft ieder school/bestuur middelen gereserveerd of kunnen reserveren?).
- Kennis over hoogbegaafdheid ontbreekt, vooroordelen zijn sterk.
- Deel van (onderwijs)personeel heeft geen affiniteit met de doelgroep.
- Nauwe samenwerking met de benodigde externe partijen gemeenten en jeugdhulppartners is nog niet voldoende.
- Overzicht van organisaties en instellingen, die ondersteuning kunnen bieden op het gebied van meer- en hoogbegaafdheid ontbreekt (sociale kaart ontbreekt)
- Inzicht in redenen van schooluitval of behoeftes ontbreken.
- Driehoek school, leerling, ouders is onderbelicht.
- Koers op inclusiviteit kan belemmerend zijn voor passend onderwijs van hoogbegaafde leerlingen (maar kan ook meewerken).

De volgende externe kansen buiten onze invloed kunnen een positieve invloed hebben op het realiseren van het plan:

- Landelijke politieke aandacht
- Beschikbare (tijdelijke) financiële middelen van OCW

De volgende externe bedreigingen buiten onze invloed kunnen een negatieve invloed hebben op het realiseren van het plan:

- De bestedingsperiode van de toegekende subsidie 2023-2025
- Het huidige politieke klimaat, bezuinigingen OCW
- Personeelstekorten en wachtlijsten
- Het merendeel van de externe (zorg)partijen (zoals gemeente/jeugdhulp) beschikt niet over de benodigde kennis over hoogbegaafdheid in verband met te nemen besluiten en te verlenen hulp en ondersteuning. Dit leidt onder andere tot misdiagnoses van (hoog)begaafde leerlingen: externe orthopedagogen en psychologen zonder kennis van hoogbegaafdheid signaleren geen hoogbegaafdheid maar stellen andere diagnoses.

- Hulp en ondersteuning van externe partijen aan hoogbegaafde leerlingen wordt buiten de schoolcontext verleend.

Op basis van het proefschrift van Willy de Heer²⁰:

- Nederland doet weinig met wetenschappelijke kennis om tot beter onderwijs te komen voor hoogbegaafde leerlingen: versnellen en homogene groepen worden moeizaam geaccepteerd of mondjesmaat toegepast.
- Nederland stuurt op inclusief onderwijs: dit is gericht op het bevorderen van het potentieel van leerlingen onder het gemiddelde niveau en komt niet ten goede van (hoog)begaafde leerlingen.
- Er zijn dominante overtuigingen in de Nederlandse samenleving, waardoor een negatieve attitude ten aanzien van (hoog)begaafde leerlingen ontstaat én ten aanzien van aan hen aangepast onderwijs. De drie belangrijke overtuigingen zijn:
 - o 1. Emotioneel verzet tegen aangepast onderwijs voor een zogenoemde intellectuele elite, voelt als voortrekken, 'gelijkheid troef' tendens in politiek en onderwijs (in de sport is het wel geaccepteerd, maar bij intellectueel talent op jonge leeftijd niet),
 - o 2. 'Vroeg rijp is, vroeg zot' doctrine is hardnekkig: op jonge leeftijd signaleren en extra stimuleren wordt als 'schadelijk' gezien, niet goed voor de leerlingen.
 - o 3. Er is geen specifieke aandacht nodig, want deze leerlingen komen er toch wel en extra aandacht geven aan deze (hoog)begaafde leerlingen gaat ten koste van de andere leerlingen die het veel harder nodig hebben (bron: 7 jaar onderzoek Willy de Heer);
- De negatieve dominante overtuigingen en het gebrek aan wetenschappelijke kennis op samenlevingsniveau, leiden er uiteindelijk toe dat het voor onderwijs- en beleidsactoren op basisschoolniveau nagenoeg onmogelijk is om deze kennis toe te passen in de onderwijspraktijk.
- Pabo's en lerarenopleidingen leiden de aankomende leerkracht niet op in (hoog)begaafdheid: de komende jaren blijven er leerkrachten met onvoldoende kennis op het gebied van hoogbegaafdheid op de arbeidsmarkt komen en blijft nascholing een vereiste;
- Pabo's en lerarenopleidingen passen het curriculum niet aan, omdat de kennis over hoogbegaafdheid niet is opgenomen in het zogeheten Besluit Bekwaamheidseisen waarin de kwaliteitseisen staan waaraan leerkrachten minimaal moeten voldoen. Pabo's hoeven deze kennis daarom ook niet over te dragen op hun studenten.

Conclusie

Op basis van de SWOT-analyse is het cruciaal dat geïnvesteerd wordt in structurele professionalisering (kennis en vaardigheden) in breed perspectief (intern en extern) en (onderwijs)personeel hier ook de ruimte voor krijgt in uren.

²⁰ Het proefschrift *Gelijkheid troef in het Nederlandse basisonderwijs. Onderzoek naar het onderwijs voor zeer makkelijk lerenden* waarop Willy de Heer op 12 september 2017 promoveerde aan de Universiteit Leiden.

Dit is structureel van belang, omdat (onderwijs)personeel nog altijd ongeschoold van de pabo of de lerarenopleiding komt met betrekking tot het onderwerp hoogbegaafdheid.

Zowel in de begroting als de in de gewenste resultaten zal hier rekening mee worden gehouden: we bepalen in de begroting hoe we de incidentiele financiële middelen gaan inzetten voor de benodigde scholing en hoe dit mogelijk geheel of gedeeltelijk geborgd kan worden zodra er géén incidentiele financiële middelen meer zijn.

Er is ook een haalbaar borgingsplan nodig om de continuïteit te borgen van het passende onderwijsaanbod en de te bereiken ondersteuningsniveaus ten behoeve van de hoogbegaafde leerlingen, wanneer de incidentiele financiële middelen ten einde zijn. We zullen dit meenemen in de genoemde overige resultaten.

Tot slot: op 18 november 2024 ontvingen we helderheid over de besteding van de subsidie middelen. Dit betekent concreet dat alleen activiteiten die uitgevoerd zijn of worden in de kalenderjaren 2023 tot en met 2025 bekostigd kunnen worden met de subsidietoekenning. De subsidie is eind december 2023 door OCW toegekend en de ontwikkeling van het integraal plan en de nulmeting vond plaats in kalenderjaar 2024. Dit betekent dat we alleen kalenderjaar 2025 nog activiteiten kunnen bekostigen met behulp van de toegekende subsidie.

De MHB-ontwikkelgroep PO en VO heeft aangegeven het integraal plan niet in te korten tot een éénjarig plan en de huidige opzet van een meerjarig plan te willen behouden. Passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen behoort ook tot de basisondersteuning en mag niet afhankelijk zijn van een tijdelijke subsidie regeling. In 2025 wordt opnieuw gekeken of een nieuwe subsidie aanvraag mogelijk is. We hebben dan een voorsprong, omdat het integrale plan dan al beschikbaar is.

2.9 Risicoanalyse

In de SWOT analyse staan feiten die we weten. Maar we zien daarnaast ook risico's, hetgeen we nog niet zeker weten of dit realiteit wordt. We schatten de kans aanwezig en de impact groot voor het behalen van de resultaten uit dit plan.

Risico	Kans (1,2,3)	Impact (1,2,3)	Oplossingen
We trachten te anticiperen op het risico dat er onvoldoende commitment, prioriteit, affiniteit, negatieve mindset of uitvoering wordt geven aan de doelstellingen en resultaten van het integraal plan (al dan niet met een tegenstrijdige visie).	2	3	We achten de kans op dit risico aanwezig en de impact groot op de wenselijke resultaten. We noteren hieronder mogelijke oplossingen.

Anticiperen op het eerst genoemde risico (oplossingen):

- Brede, herhalende, passende communicatie over de visie, gewenste doelstellingen, resultaten, voortgang en kennis van hoogbegaafdheid in alle lagen van de PO en VO scholen en het samenwerkingsverband.
- Delen van de noodzaak, urgentie en (wetenschappelijke) feiten van de onderwijsaanpassing voor hoogbegaafde leerlingen in alle lagen van de PO en VO scholen en het samenwerkingsverband.
- In beeld brengen waar je last van krijgt en wat het kost, als er geen passend onderwijs is voor de doelgroep.
- In beeld brengen waar je baat bij hebt en wat het oplevert, als er wel passend onderwijs is voor de doelgroep.

Gezien het feit dat dit risico met name gelegen is in de communicatie en scholing zal daar de focus op liggen bij de uitwerking van het integrale plan (communicatiedoelstellingen en professionaliseringsplan).

3 Organisatie

- Vraagsteller/subsidie verstrekker: OCW

Staatssecretaris Onderwijs stelt: onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen moet vrij toegankelijk en kosteloos zijn. De samenwerkingsverbanden passend onderwijs moeten voorzien in een passend aanbod voor elke leerling, ook voor hoogbegaafde leerlingen.

- Opdrachtgever

Samenwerkingsverband Onderwijscollectief VPR voor PO en VO is, als penvoerder van de subsidieaanvraag, opdrachtgever.

- Verantwoordelijk voor de opdracht

PO-schoolbesturen Edumare, iHUB, LEV, Nissewijs, RVKO, STOAG en de Verwondering en de daartoe behorende scholen
VO-schoolbesturen CVO, Galilei en Yuverta en de daartoe behorende scholen

Deze schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor de verbeterstappen van de scholen richting ondersteuningsniveaus 1 tot en met 3.

- Medeverantwoordelijk en ondersteunend MHB team en diverse MHB werkgroepen

Gedurende de uitvoeringsperiode van het integraal plan is er een ondersteunend MHB team met deelnemers uit het PO en VO, deelnemers van het Onderwijscollectief VPR en een projectleider. Zij zullen als MHB team de uitvoering van het integraal plan monitoren en werkgroepen samenstellen die een bijdrage leveren aan de oplevering van de genoemde resultaten in het integraal plan.

Dit MHB team en werkgroepen dragen zorg voor de volgende genoemde resultaten in het integraal plan:

- Activiteiten in het kader van commitment en prioriteit stimuleren
- de verbeterstappen van de scholen richting ondersteuningsniveau 4 en 5
- de overige gezamenlijke PO en VO resultaten genoemd in paragraaf 2.5 (onderzoek, kennisnetwerk, samenwerkingsstructuur, sociale kaart, online steunpunt met factsheets)

- Betrokken actoren

De volgende actoren zijn betrokken voor de te behalen doelstellingen en resultaten van het integraal plan:

- Gemeente Nissewaard
- Gemeente Voorne aan Zee

4 Uitvoering in tranches

Op basis de hoofddoelstelling en de geformuleerde resultaten is een aantal activiteiten in korte kernwoorden te noemen, waarop de uitvoering zich richt:

1. Ontwikkelen integraal plan
2. Monitoren uitvoering integraal plan
3. Evaluatie uitvoering integraal plan
4. Ondersteuning bieden voor voldoende commitment, prioriteit, affiniteit en uitvoeren overeenkomstig de gezamenlijke missie en visie.
5. Ontwikkelen van beleid op scholen
6. Verantwoording gebruikte subsidiemiddelen
7. Professionalisering schoolteams en directie
8. PO-VO kennisnetwerk
9. Sociale kaart opstellen
10. Online steunpunt meer- en hoogbegaafdheid opzetten
11. Organiseren en uitvoeren van verbeterstappen niveau 1+ en niveau 2
12. Organiseren en uitvoeren van verbeterstappen niveau 3
13. Organiseren en uitvoeren van verbeterstappen niveau 4
14. Organiseren en uitvoering van verbeterstappen niveau 5
15. Onderzoek A: doelgroep 'schooluitval/thuiszitters/vervroegde uitstroom naar voltijds hoogbegaafdenonderwijs
16. Onderzoek B: dekkend netwerk voltijds hoogbegaafdenonderwijs en peergrouponderwijs (noodzaak, kwantiteit en kwaliteit)
17. Onderzoek C: onderzoeken van effectieve samenwerking tav dubbel bijzondere leerlingen, jeugdhulppartners en de scholen
18. Uitvoering van communicatieplan
19. Borging samenwerkingsstructuur & kennisdeling
20. Borgingsplan na tijdelijke financiële middelen opstellen
21. Hermeting ondersteuningsniveaus

In ons voorstel tot uitvoering zien we een gefaseerde uitvoering voor ons die hieronder wordt weergegeven. De uitvoering van alle activiteiten worden verdeeld over de volgende tranches:

- Tranche I – Voorbereiding tot en met januari 2025
- Tranche II – februari 2025 – september 2025
- Tranche III – september 2025 – september 2026
- Tranche IV – september 2026– september 2027
- Tranche V – september 2027– september 2028
- Tranche VI – Evaluatie tot december 2028

De MHB-ontwikkelgroep geeft aan dat teamscholing of opleiden in schooljaar 2024-2025 niet meer mogelijk is, omdat alle studiedagdelen en opleidingsuren zijn ingevuld. Een uitzondering is de mogelijkheid om directies te scholen. In de tranches is dus rekening gehouden met het feit dat scholing van start kan gaan in schooljaar 2025-2026.

De MHB-ontwikkelgroep geeft ook aan dat het mogelijk niet voor alle scholen haalbaar zal zijn om teamscholing in te richten met alle leerkrachten. Voor een deel van de scholen is het beter haalbaar om te starten met enkele vrijwillige leerkrachten die deel gaan nemen aan scholen. Zij worden de eerste aanjagers binnen de school. Het voordeel van enkele dagdelen studiedagen inzetten is het feit dat er géén vervanging voor de groep nodig is, omdat de school dan gesloten is voor leerlingen.

Ook heeft de MHB-ontwikkelgroep aangegeven behoefte te hebben aan directe handjes op de werkvloer: externe specialisten HB die meekijken en direct handelingsadvies geven aan leerkracht op specifieke leerling. Hiervoor kan de begrotingspost 'uitvoeren van verbeterstappen' worden gebruikt.

Een gedetailleerde activiteitenplanning wordt in een apart Exceldocument opgenomen.

NB. Het MHB-team zal steeds na elke tranche het verloop evalueren en beslissen over de vervolgantranche. Waar nodig kunnen aanpassingen in de planning plaatsvinden of andere wijzigingen plaatsvinden door onvoorziene omstandigheden.

Tranche I – voorbereiding tot en met januari 2025

Co financiering opgenomen in de begrotingen van scholen (algemene middelen)	Navragen
Integraal plan versturen ter voorbereiding op gezamenlijk overleg Deelnemersraad PO en VO	Uiterlijk 17 december 2024
Besluitvorming Deelnemersraden PO en VO	Navragen
Instellen van MHB team	Team samenstellen
Voorwaarden/verdeelsleutel financiële middelen per schoolbestuur	Voorwaarden/verdeelsleutel bepalen voor verdeling van financiële middelen per schoolbestuur
Communicatie	Schoolbesturen PO en VO dragen zorg voor de communicatie naar de scholen. Onderwijscollectief draagt zorg voor de communicatie binnen de organisatie van het samenwerkingsverband.

Tranche II – februari 2025 – september 2025

Ondersteuning van scholen om commitment en prioriteit te bereiken (risico analyse)	interne werkgroep
Format opstellen, organiseren en uitvoeren van verbeterstappen niveau 4 en 5	MHB team maakt met externe inhuur een format om snel verbeterstappen per school in kaart te brengen. Dit kan door elke schoolbestuur worden gebruikt.

	Ook brengt MHB team met externe inhuur per school in kaart wat de verbeterstappen zijn voor scholen op niveau 4 en 5. Elke school weet in schooljaar 2024-2025, waaraan gewerkt wordt.
Organiseren en uitvoeren van bij de school passende verbeterstappen niveau 1+, niveau 2, niveau 3	Schoolbesturen PO en VO brengen <i>per school</i> in kaart wat de verbeterstappen zijn voor scholen tot en met niveau 3. Elke school weet per in schooljaar 2024-2025, waaraan gewerkt wordt.
Inrichting sociale kaart	Interne werkgroep om de sociale kaart in te richten en ook up to date te houden: specialisten die ook kennis hebben van hoogbegaafdheid.
Inrichting online steunpunt	Interne werkgroep om het online steunpunt uit te werken.
Inrichten onderzoek A en B	MHB team vormt een kleine werkgroep gericht op de inrichting van onderzoek A en B met behulp van inhuur extern onderzoeker.
Inrichten onderzoek C	MHB team vormt een kleine werkgroep om met de gemeentes onderzoek C uit te voeren.
PO-VO kennisnetwerk	MHB team formuleert een opdracht en vormt een kleine werkgroep die lerend netwerk opzet (bijvoorbeeld een aantal specialisten HB binnen de scholen die de werkgroep vormen) = werkgroep PO-VO kennisnetwerk
Opnieuw aanvragen van subsidie indien mogelijk voor de kalenderjaren 2026 tot en met 2028	Onderwijscollectief VPR
Verantwoording subsidiemiddelen en/of (tussen)evaluatie	Onderwijscollectief VPR i.s.m. schoolbesturen PO en VO
Monitoren en communicatie vorderingen	Het MHB team monitort en communiceert over de vorderingen van het integraal plan. Schoolbesturen PO en VO dragen zorg voor de communicatie naar de scholen. Onderwijscollectief draagt zorg voor de communicatie binnen de organisatie van het samenwerkingsverband.

Tranche III – september 2025 – september 2026

Ondersteuning van scholen om commitment en prioriteit te bereiken (risico analyse)	Interne werkgroep
Directiescholing (HB beleidskeuzes)	MHB team doet een scholingsvoorstel aan de schoolbesturen: 50% PO- en 20% VO- scholen starten beleidsscholing (3 dagdelen, twee personen per school). Schoolbesturen besluiten hier zelf over en zijn zelf verantwoordelijk voor de benodigde scholing van directies en schoolteams.
Teamscholing niveau 1+ (signaleren/doorverwijzen)	MHB team doet een scholingsvoorstel aan de schoolbesturen: PO- en VO- scholen zonder ambitie volgen (team)scholing van twee dagdelen voor signalering: minimaal twee personen per school die betrokken zijn bij leerlingbespreking. Schoolbesturen besluiten hier zelf over en zijn zelf verantwoordelijk voor de benodigde scholing van directies en schoolteams.
Opleiding specialisten hoogbegaafdheid	MHB team doet een scholingsvoorstel aan de schoolbesturen voor het opleiden van specialisten hoogbegaafdheid. Schoolbesturen besluiten hier zelf over en zijn zelf verantwoordelijk voor de benodigde scholing van directies en schoolteams.
Teamscholing niveau 2 en 3	MHB team doet een scholingsvoorstel: 42% PO- en 18% VO-scholen gaan van start met scholing hoogbegaafdheid (traject van 5 dagdelen PO en 6 dagdelen VO). Het scholingsvoorstel bestaat uit twee opties: Teamscholing (stevige basis in school) of Per school enkele deelnemers (light versie, eerste aanjagers voor school) Schoolbesturen besluiten hier zelf over en zijn zelf verantwoordelijk voor de benodigde scholing van directies en schoolteams.

Teamscholing niveau 4 en 5	MHB team organiseert voor alle PO- en VO- scholen niveau 4 en 5 scholing (traject van 5 dagdelen PO en 6 dagdelen VO voor 2 jaar).
Kennisnetwerk PO-VO	Werkgroep 'Kennisnetwerk PO-VO' verzorgt 3 bijeenkomsten per schooljaar.
Uitvoering verbeterstappen niveau 1+, 2 en 3	Scholen/schoolbesturen
Uitvoering verbeterstappen niveau 4 en 5	Externe inhuur
Uitvoering en oplevering resultaat onderzoek A+B	Externe inhuur
Uitvoering en oplevering resultaat onderzoek C en implementatie	MHB team/werkgroep en gemeente
Besluit nemen: voortzetten of stoppen van integraal plan ivm einde van subsidieregeling	MHB team/schoolbesturen
Verantwoording subsidiemiddelen en/of (tussen)evaluatie	Onderwijscollectief VPR i.s.m. schoolbesturen PO en VO
Monitoren en communicatie vorderingen	Het MHB team monitort en communiceert over de vorderingen van het integraal plan. Schoolbesturen PO en VO dragen zorg voor de communicatie naar de scholen. Onderwijscollectief draagt zorg voor de communicatie binnen de organisatie van het samenwerkingsverband.

Tranche IV – september 2026– september 2027

Ondersteuning van scholen om commitment en prioriteit te bereiken (risico analyse)	Interne werkgroep
Directiescholing (HB beleidskeuzes)	MHB team doet een scholingsvoorstel aan de schoolbesturen: de andere 45% PO- en 20% VO- scholen starten beleidsscholing (3 dagdelen, twee personen per school). Schoolbesturen besluiten hier zelf over en zijn zelf verantwoordelijk voor de benodigde scholing van directies en schoolteams.
Opleiding specialisten hoogbegaafdheid	MHB team doet een scholingsvoorstel aan de schoolbesturen voor het opleiden van specialisten hoogbegaafdheid.

	Schoolbesturen besluiten hier zelf over en zijn zelf verantwoordelijk voor de benodigde scholing van directies en schoolteams.
Teamscholing niveau 1+	MHB team doet een scholingsvoorstel: PO- en VO-scholen zonder ambitie volgen opfris dagdeel voor signalering: minimaal twee personen per school die betrokken zijn bij leerlingbespreking. Schoolbesturen besluiten hier zelf over en zijn zelf verantwoordelijk voor de benodigde scholing van directies en schoolteams.
Teamscholing niveau 2 en 3	MHB team doet een scholingsvoorstel: andere 40% PO scholen en 18% VO scholen gaan van start met scholing hoogbegaafdheid (traject van 5 dagdelen PO en 6 dagdelen VO). Het scholingsvoorstel bestaat uit twee opties: Teamscholing (stevige basis in school) of Per school enkele deelnemers (light versie, eerste aanjagers voor school) Schoolbesturen besluiten hier zelf over en zijn zelf verantwoordelijk voor de benodigde scholing van directies en schoolteams.
Kennisnetwerk PO-VO	Interne werkgroep 'Kennisnetwerk PO-VO' verzorgt 3 bijeenkomsten per schooljaar.
Uitvoering verbeterstappen niveau 1+, 2 en 3	Scholen/schoolbesturen
Uitvoering verbeterstappen niveau 4 en 5	Externe inhuur
Verantwoording subsidiemiddelen en/of (tussen)evaluatie	Onderwijscollectief VPR i.s.m. schoolbesturen PO en VO
Monitoren en communicatie vorderingen	Het MHB team monitort en communiceert over de vorderingen van het integraal plan. Schoolbesturen PO en VO dragen zorg voor de communicatie naar de scholen. Onderwijscollectief draagt zorg voor de communicatie binnen de organisatie van het samenwerkingsverband.

Tranche V – september 2027– september 2028

Ondersteuning van scholen om commitment en prioriteit te bereiken (risico analyse)	Interne werkgroep
Teamscholing niveau 2 en 3	PO en VO scholen ronden scholing hoogbegaafdheid af (traject van 5 dagdelen)
Kennisnetwerk PO-VO	Kennisnetwerk PO-VO verzorgt 3 bijeenkomsten per schooljaar.
Uitvoering verbeterstappen niveau 1+, 2 en 3	Scholen/schoolbesturen
Uitvoering verbeterstappen niveau 4 en 5	Externe inhuur
Verantwoording subsidiemiddelen en/of (tussen)evaluatie	Onderwijscollectief VPR i.s.m. schoolbesturen PO en VO
Borgingplan na tijdelijke financiële middelen	MHB team/werkgroep
Borging samenwerkingsstructuur	MHB team/werkgroep
Monitoren en communicatie vorderingen	Het MHB team monitort en communiceert over de vorderingen van het integraal plan. Schoolbesturen PO en VO dragen zorg voor de communicatie naar de scholen. Onderwijscollectief draagt zorg voor de communicatie binnen de organisatie van het samenwerkingsverband.

Tranche VI – evaluatie tot december 2028

Hermeting PO en VO	Hermeting en resultaten vergelijken met nulmeting PO en VO met behulp van extern onderzoeker (onderzoek van WijsSein).
Verantwoording subsidiemiddelen en eindevaluatie	Onderwijscollectief VPR i.s.m. schoolbesturen PO en VO.
Eindevaluatie	Het MHB team levert de eindevaluatie van de uitvoering van het integraal plan op.

5 Planning en begroting

5.1 Tijdsplanning plan

Vorbereidingsfase plan : september 2023 tot en met januari 2025
 Uitvoeringsfase plan : februari 2025 tot januari 2029
 Afrondingsfase plan : september 2028 tot en met december 2028

5.2 Activiteitenplanning

Een detail activiteitenplanning is te vinden in bijlage 8 (excelbestand). De activiteitenplanning wordt gemaakt na besluitvorming over het integraal plan, de verdeling van activiteiten in tranches (=planning in grote lijn) en de begroting.

5.3 Begroting/bekostiging

De minister van OCW heeft op 28 juni 2023 een regeling voor het verstrekken van subsidie voor het aanbieden van extra ondersteuning aan begaafde leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs voor de kalenderjaren 2023 tot en met 2025 opengesteld. Naar aanleiding daarvan heeft Onderwijscollectief subsidieaanvragen voor PO en VO ingediend. De subsidie is voor beide aanvragen goedgekeurd en toegekend.

De cofinanciering, die noodzakelijk is om in aanmerking te komen voor de subsidie, is gevonden in de gezamenlijke reguliere inzet vanuit Onderwijscollectief en schoolbesturen PO en VO.

Hiervoor hebben de PO-schoolbesturen Edumare, iHUB, LEV, Nissewijs, RVKO, STOAG en de Verwondering de ondersteuningsverklaring ondertekend en hiervoor hebben ook de VO-schoolbesturen CVO, Galilei en Yuverta de ondersteuningsverklaring ondertekend.

De volledige begroting is te vinden in bijlage 9 (excelbestand).

6 Communicatie, voortgang en borging

6.1 Communicatie

Doelgroepen:

- Bestuurder Onderwijscollectief VPR en manager PO en VO
- Deelnemersraad PO en VO
- Schoolbesturen PO en VO
- Directies scholen PO en VO
- Medewerkers Onderwijscollectief VPR
- Specialisten HB/ coördinatoren HB
- Gemeentes
- Ouders en leerlingen
- OPR PO en VO

Communicatiedoel

- Informeren
- Inventariseren
- Meebeslissen
- Besluitvorming

Doelgroep	Communicatiedoel	Vorm	Frequentie	Wie
Bestuurder Onderwijscollectief	Nader in te vullen			

VPR en manager PO en VO				
Deelnemersraad PO en VO				
Schoolbesturen PO en VO				
Directies scholen PO en VO				
Directies scholen PO en VO				
Medewerkers Onderwijscollectief VPR				
Specialisten HB/ coördinatoren HB				
Gemeentes				
Ouders en leerlingen				
OPR PO en VO				

6.2 Monitoren en evaluatie van het plan

Gedurende de gehele periode vindt structureel monitoring plaats van de vorderingen en resultaten van het project door het aangestelde MHB ontwikkelteam. Tussentijds kunnen daarmee noodzakelijke bijstellingen plaatsvinden om te zorgen dat de doelstellingen en resultaten worden behaald.

De eindevaluatie van het project in zijn geheel vindt plaats tussen september 2028 en december 2028, waarna een evaluatierapport opgeleverd.

Voor de evaluatie worden onderstaande vragen geëvalueerd.

1. Realisatie projectresultaten

In welke mate zijn de beoogde doelstellingen en resultaten gerealiseerd?

2. Doeltreffendheid

In welke mate hebben de resultaten daadwerkelijk bijgedragen aan het behalen van de doelstellingen (c.q. realiseren van de beoogde effecten)?

3. Doelmatigheid

Hoe is het project procesmatig verlopen en wat zijn de succes- en faalfactoren?

4. Kosten / baten

Wat heeft het project gekost en wegen de opbrengsten daar tegenop?

5. Duurzaamheid resultaten

Is geborgd dat resultaten duurzaam doorwerken, ook na beëindiging van project?

6. Verspreiding goodpractices

Welke activiteiten/producten zijn te beschouwen als successen? Zijn deze overdraagbaar en zijn deze verspreid?

7 Protocollen en bijlagen

- Bijlage 1: beschrijving noodzaak passend onderwijs hoogbegaafde leerlingen
- Bijlage 2: beschrijving hoge intelligentie
- Bijlage 3: beschrijving ondersteuningsniveaus PO
- Bijlage 4: beschrijving ondersteuningsniveaus VO
- Bijlage 5: Voorbeeld verbeterstappen ondersteuningsniveau
- Bijlage 6: Resultaten PO
- Bijlage 7: Resultaten VO
- Bijlage 8: Activiteitenplanning integraal plan (excelbestand)
- Bijlage 9: Begroting integraal plan (excelbestand)

Bijlage 1

Uit het boek 'Uitdagend of verrijkend onderwijs?': 'De noodzaak is in feite dat hoogbegaafde leerlingen geen of beperkt de kans krijgen om te leren bij het reguliere aanbod. De kloof is groot met het leerniveau en leertempo van hoogbegaafde leerlingen. Als je langdurig niet op eigen leerniveau en leertempo mag leren en aansluiting mist met ontwikkelingsgelijken en gelijkgestemden, dan leer je nauwelijks en kun je ook te maken krijgen met onderpresteren, sociale, mentale en fysieke problemen. Soms een leven lang. Soms traumatiserend. Dit wil je niet voor leerlingen aan de vaak genoemde onderkant, niet voor de leerlingen in de middengroep, maar dus ook niet voor leerlingen aan de bovenkant.'

In Nederland hebben we ons vele jaren ingespannen om te zorgen dat de leerlingen, die leerachterstanden hebben, zoveel mogelijk passende ondersteuning krijgen om zich toch te kunnen ontwikkelen. Vanuit het potentieel van het kind wordt er alles aan gedaan om het kind te laten leren, groeien en ontwikkelen.

Deze inspanningen zijn minder vanzelfsprekend voor leerlingen die een (flinke) leervoor sprong hebben. De indruk bestaat dat zij zich wel redden. Er speelt echter een vergelijkbare problematiek: ook deze doelgroep ontwikkelt zich niet of onvoldoende, als er geen aanpassingen zijn in het onderwijs. Zij kunnen nu niet vanuit hún potentieel leren, groeien en ontwikkelen. Als er geen aanpassingen zijn in het onderwijs voor deze leerlingen, dan is de kans groot dat er regressie in plaats van progressie plaatsvindt in de ontwikkeling van deze leerlingen.

Uit onderzoek blijkt ook dat er in Nederland veel verbeterd kan worden ten aanzien van de doelgroep aan de bovenkant: de vaak genoemde excellente leerlingen, best presterende leerlingen, makkelijk lerende leerlingen of (hoog)begaafde leerlingen. Hieronder wordt kort ingegaan op twee onderzoeken.

Uit het onderzoek van de Onderwijsraad blijkt dat het risico op onderpresteren in de reguliere klas hoog is onder hoogbegaafde leerlingen: 30-60%. Maar liefst 92-94% van de onderpresterende leerlingen worden niet opgemerkt door de leerkrachten. Deze niet gesignaleerde leerlingen krijgen géén passend onderwijs.

Willy de Heer is d.d. 12 september 2017 gepromoveerd op haar proefschrift "Gelijkheid troef in het Nederlandse basisonderwijs. Onderzoek naar het onderwijs voor zeer makkelijk lerenden". Net als in eerdere onderzoeken is de conclusie dat leerkrachten onvoldoende kennis en vaardigheden hebben om de doelgroep (hoog)begaafde leerlingen passend onderwijs te geven. Het onderzoek gaat ook in op het feit dat de pedagogische academie voor basisonderwijs (pabo) niet voorziet of onvoldoende voorziet in het onderwijs van de aanstaande leerkrachten om goed onderwijs te kunnen geven aan hoogbegaafde leerlingen.

Leerkrachten zijn op dit moment afhankelijk van nascholing om aan de benodigde kennis en vaardigheden te komen: bijvoorbeeld een opleiding of een lerend netwerk. Beleid is noodzakelijk: voor de ontwikkeling van de leerling en voor de professionalisering van de leerkracht.'

Bijlage 2

Uit het boek 'Uitdagerend of verrijkend onderwijs?' komt onderstaande tekst.

Een combinatie van kenmerken is nodig om van hoogbegaafdheid te spreken. Eén van deze kenmerken is een hoge intelligentie. Maar wat is nu hoog of laag? Er zijn voor- en tegenstanders van de intelligentietesten. Deze discussie laat ik bij deze vraag even rusten.

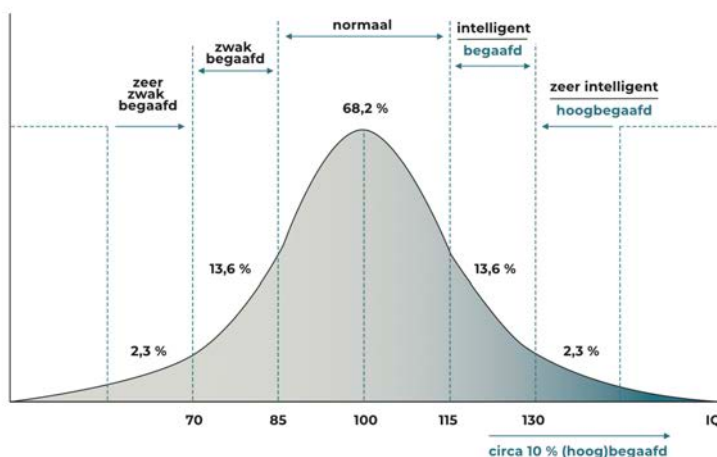
Ik wil de vraag beantwoorden aan de hand van de zogenaamde Bell Curve. Op de volgende pagina weergegeven afbeelding wordt de Bell Curve gebruikt om de normaalverdeling weer te geven van de menselijke intelligentie.

De normaalverdeling of gaussverdeling (afkomstig van de Duitse wiskundige Carl Friedrich Gauss) is een continue kansverdeling met twee parameters: de verwachtings- waarde en de standaardafwijking, waarvan de kansdichtheid wordt gegeven door een Gaussische formule. De kansdichtheid is symmetrisch: hoog in het midden en wordt naar lage en hoge waarden steeds kleiner zonder ooit echt nul te worden. Hierdoor ontstaat er een vorm van een klok (bel). Dit zie je terug in de afbeelding.

Wat wordt hier nu mee bedoeld bij de normaalverdeling van de menselijke intelligentie?

Als een grote groep mensen wordt getest op intelligentie, dan vind je altijd een grote groep die ongeveer dezelfde intelligentie heeft en een kleine groep met een hele lage of een hele hoge intelligentie. Die kleine groepen zijn de afwijkingen van het gemiddelde.

Je berekent eerst wat de gemiddelde intelligentie is. Dit wordt de referentiewaarde, die een getalswaarde van 100 krijgt. Iemands intelligentie wordt uitgedrukt in het intelligentiequotiënt (afgekort IQ). Dit is het getal, waarmee iemands intelligentie wordt uitgedrukt als verhouding tot een referentie van 100 (= het gemiddelde IQ). De kansdichtheid is hoog in het midden. De meeste mensen hebben een intelligentie die in de buurt van een IQ van 100 ligt.

Bron: SLO informatiepunt onderwijs & talentontwikkeling, website:
talentstimuleren.nl/thema/begaafdheid/hoog-begaafdheid/hoge-intelligentie

Vervolgens wordt in het model altijd dezelfde standaardafwijking naar beneden en naar boven gehanteerd: één standaardafwijking naar beneden of naar boven bij de normaalverdeling van de menselijke intelligentie is 15 punten. Oftewel: het gemiddelde IQ is 100 en één standaardafwijking naar beneden is een IQ van 85 en één standaardafwijking naar boven is een IQ van 115.

De meeste mensen hebben een IQ tussen de 85 en 115 namelijk 68,2% van de bevolking. Dit betekent dat 15,9% een lagere intelligentie heeft (lager dan een IQ van 85) en 15,9% een hogere intelligentie heeft (hoger dan een IQ van 115).

Ga je echter kijken naar twee standaardafwijkingen, dan kom je in een nog meer uitzonderlijk gebied. Twee standaardafwijkingen betekent 30 punten verschil met het gemiddelde. Dan zie je dat slechts 2,3% van de bevolking 30 punten lager zit en 2,3% van de bevolking 30 punten hoger zit. Zij hebben respectievelijk een IQ van 70 of lager en een IQ van 130 of hoger.

Een intelligentie die twee standaardafwijkingen hoger ligt dan gemiddeld, oftewel: een IQ van 130 of hoger noemen we zeer intelligent of zeer begaafd. Dit is dus een zeer hoge intelligentie.

Zeer intelligent wordt ook wel hoogbegaafd genoemd, maar dat is feitelijk niet correct. Zoals eerder gezegd: hoogbegaafdheid is een omschrijving van meerdere kenmerken en het kenmerk 'hoge intelligentie' is één van die kenmerken.

Een IQ-test is dus slechts één bron die informatie geeft over één kenmerk van hoog- begaafdheid. In een beleidsplan is het van belang om bij het signaleren van hoog begaafdheid dus alert te zijn op dit feit. Als je leerlingen alleen gaat signaleren op basis van een IQ-test, dan ben je dus leerlingen aan het selecteren op het hebben van een bepaalde intelligentie en niet op ook de andere kenmerken van hoogbegaafdheid.

Tot slot wil ik nog iets delen van Apollo Praktijk die zich richt op praktijkgerichte vakinhoudelijke deskundigheidsbevordering en ondersteuning voor psychologen, orthopedagogen en psychodiagnostisch werkers. Hier is veel kennis aanwezig over intelligentietesten: www.apollopraktijk.nl.

GZ-psycholoog Yaron Kaldenbach heeft voor kinderen een eenvoudige omschrijving gemaakt welk intelligentieniveau vaak naar welk schoolniveau gaat. Ik citeer uit het artikel 'WISC-III Kaldenbach – Toelichting voor Jeugd (juni 2017)' van Kaldenbach:

'De getallen alleen zijn nooit genoeg om te weten wat je kan. Er kunnen heel veel redenen zijn waardoor het ondanks je IQ toch lastig is om goed te leren op school (als je bijvoorbeeld niet lekker in je vel zit, omdat je problemen hebt, maar ook als je bijvoorbeeld dyslexie of ADHD hebt, waardoor sommige dingen lastiger zijn). En soms kun je ook juist iets meer dan je IQ 'zegt', bijvoorbeeld wanneer je iets ontzettend graag wil en er daarom keihard voor werkt.'

Kaldenbach geeft vervolgens de volgende opsomming in zijn Toelichting voor Jeugd:

- leerlingen met een IQ van >130 (zeer begaafd niveau): de meeste jongeren met zo'n score doen vwo, gymnasium of atheneum, vooral als deze score op de verbale schaal of factor 'Verbaal Begrip' wordt gehaald.
- leerlingen met een IQ van 121-130 (begaafd niveau): de meeste jongeren met zo'n score doen vwo, gymnasium of atheneum, vooral als deze score op de verbale schaal of factor 'Verbaal Begrip' wordt gehaald.
- leerlingen met een IQ van 111-120 (bovengemiddeld niveau): de meeste jongeren met zo'n score doen havo of vwo, vooral als deze score op de verbale schaal of factor 'Verbaal Begrip' wordt gehaald.
- leerlingen met een IQ van 90-110 (gemiddeld niveau): het ligt allemaal iets ingewikkelder dan hier nu staat, maar heel grofweg zou je kunnen zeggen dat de meesten met een score onder de 100 vaker op het vmbo zitten en kinderen/ jongeren die wat boven die 100 uitkomen, wat eerder richting de havo gaan.
- leerlingen met een IQ van 80-89 (benedengemiddeld niveau): de meeste jongeren met deze score zitten op het vmbo (basis/kader).
- leerlingen met een IQ van 70-79 (moeilijk lerend niveau): de meeste jongeren met deze score volgen praktijkonderwijs en soms vmbo (basis).
- leerlingen met een IQ van 50-69 (zeer moeilijk lerend niveau): de meeste jongeren met deze score zitten op het praktijkonderwijs of een 'cluster 3-school'.

Tot slot wil ik opmerken dat bovenstaande 'Toelichting voor Jeugd' nog gebaseerd is op de oude WISC-III. In overleg met Yaron Kaldenbach kan met zijn instemming worden aangegeven dat bovenstaande indeling grofweg ook toepasbaar is op de huidige WISC-V.

Bijlage 3 - PO

Korte beschrijving ondersteuningsniveaus voor hoogbegaafde leerlingen
WijsSein heeft vijf ondersteuningsniveaus beschreven in het kader van passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen. Deze vijf ondersteuningsniveaus zijn tevens de basis van de vragenlijst van WijsSein om onderzoek te doen naar het huidige en geambieerde ondersteuningsniveau van PO scholen voor (hoog)begaafde leerlingen.

Een korte beschrijving van de vijf ondersteuningsniveaus is in onderstaand overzicht te lezen.

	Niveau	Titel	Beknopte omschrijving
1		Reactieve ondersteuning	De meer- en hoogbegaafde leerlingen volgen het reguliere onderwijs zonder enige passende onderwijsaanpassing. Er wordt reactief gereageerd op onderwijsbehoeftes (vaak een vraag vanuit ouders).
2		Leerkrachtafhankelijke ondersteuning	De meer- en hoogbegaafde leerlingen volgen het reguliere onderwijs en afhankelijk van de leerkracht zijn er in het leerjaar (enkele) passende onderwijsaanpassingen in de klas.
3		Basisondersteuning	De meer- en hoogbegaafde leerlingen volgen het reguliere onderwijs en in alle leerjaren vindt structureel signalering en een tot op zekere hoogte passende onderwijsaanpassing plaats in de klas. De aanpassing is echter niet voor alle hoogbegaafde leerlingen toereikend.
4		Gevorderde ondersteuning	De meer- en hoogbegaafde leerlingen maken gebruik van de basisondersteuning, maar de zogenaamde moeilijke doelgroep wordt ook gesignaleerd en er is tevens een verdergaande differentiatie en een verdergaand ondersteuningsaanbod in en/of buiten de klas. De aanpassing is voor een grotere groep hoogbegaafde leerlingen toereikend, maar voor een deel niet (bijvoorbeeld de exceptioneel hoogbegaafde leerling of de twice-exceptional leerling).
5		Gespecialiseerde ondersteuning	De meer- en hoogbegaafde leerlingen maken gebruik van de gevorderde ondersteuning en kunnen gebruik maken van zeer gespecialiseerde ondersteuning in gedragsproblematiek en/of leerproblematiek. Daarnaast is ook een voorziening zoals voltijds HB-onderwijs een vorm van gespecialiseerde ondersteuning binnen het kader van passend onderwijs.

Algemene toelichting ondersteuningsniveaus

WijsSein heeft honderden scholen onderzocht. Over het algemeen geldt voor veel scholen in Nederland dat zij zich in niveau 2 van de rangschikking bevinden. Er is dan geen dekkend en gefundeerd aanbod, maar er wordt meer een 'gatenkaas' aanbod geboden.

Voorbeeld

Een school heeft compacten en verrijken ingericht voor taal en rekenen (niveau 3) en heeft een plusklas (niveau 4), maar het signaleren gebeurt nog niet structureel van groep 1 tot en met groep 8 en ook een doorgaande leerlijn en beleid ontbreekt. Bovendien is de uitvoering leerkracht-afhankelijk (niveau 2): de ene leerkracht biedt wel passend onderwijs aan de hoogbegaafde leerling en de andere leerkracht niet. De leerling is dus afhankelijk van de leerkracht in zijn of haar groep. In dit voorbeeld is er geen leerkracht-onafhankelijke basisondersteuning op alle benodigde aspecten (signaleren, compacten, verrijken en beleid).

Visie op de ondersteuningsniveaus

De niveaus 1 tot en met 5 geven een kader aan: niet de inrichting van het onderwijs. WijsSein is voorstander van een diversiteit aan scholen die regionaal beschikbaar zijn voor alle leerlingen. Niet elk (hoog)begaafd kind past op een vernieuwingschool en niet elk (hoog)begaafd kind past op een reguliere school. Er zijn meerdere antwoorden goed om een invulling te geven aan passend onderwijs en dit geeft ruimte aan PO scholen te kiezen voor een eigen inrichting van het onderwijs. Hierbij is het van belang zicht te houden op de balans van het aanbod binnen de regio, zodat elke leerling thuisnabij passend onderwijs kan vinden.

Voor de inrichting van het onderwijs binnen de regio zijn de volgende thema's van belang in het kader van passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen:

- Signaleren: structureel signaleren van (hoog)begaafde leerlingen is nodig. Het signaleren kan op verschillende wijze ingericht en uitgevoerd worden;
- Compacten en verrijken: overbodige oefen- en herhalingsstof moet worden geschrapt, zodat (hoog)begaafde leerlingen in eigen leertempo en op eigen leerniveau kunnen werken. Aangezien zij daardoor het reguliere werk sneller doen, is ook verrijking nodig. Er is dus altijd sprake van één of meerdere compacte en verrijkte leerlijn(en);
- Aansluiting: voor de intellectuele, sociale en emotionele ontwikkeling is een organisatievorm nodig om (hoog)begaafde leerlingen met ontwikkelingsgelijken en gelijkgestemden in aanraking te laten komen zoals andere leerlingen ook aansluiting nodig hebben voor hun ontwikkeling;
- Beleid: voor de continuïteit van thuisnabij passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen is structurele aandacht en uitvoering van beleid nodig op schoolniveau én regionaal niveau (schoolbestuur/SWV), zodat er een dekkend ondersteuningsniveau is voor elke leerling (niveau 3 en bij voorkeur ook niveau 4 en 5).

Algemene beschrijving basisondersteuning (niveau 3)
Onderstaand wordt een opsomming van minimale vereisten voor de basisondersteuning.

Niveau 3: de minimale vereisten voor het niveau basisondersteuning

- Er is beleid over passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen inclusief onder andere missie, visie, invulling begrip (hoog)begaafdheid, doelstelling, beoogde resultaten, benoeming doelgroep, professionaliseringsplan, werkwijze en begroting.
- Er vindt structurele signalering in onder-, midden en bovenbouw plaats.
- Er zijn aanvullend op de kerndoelen ook verrijkingsdoelen geformuleerd (denk aan vakinhoudelijke- en/of vaardigheidsdoelen).
- Voor minimaal 2 domeinen (taal en rekenen) wordt structureel de lesstof compact aangeboden: minimaal compacten tot 60% en dus 40% schrappen.
- De vrijgekomen tijd na compacten wordt structureel aangevuld met passend verrijkingstof op basis van de geformuleerde verrijkingsdoelen.
- Het verrijkingsmateriaal sluit aan bij de leerdoelen en onderwijsbehoeftes van (hoog)begaafde leerlingen: op eigen niveau, tempo en bij voorkeur interesse.
- Differentiatie is zichtbaar in het rooster (weektaak), de leerdoelen en de instructie voor de onder-, midden- en bovenbouw (hoog)begaafde leerlingen.

En:

- De bovenstaande basisondersteuning wordt in *elke* klas door *elke* leerkracht gegeven: iedere (hoog)begaafde leerling krijgt in alle leerjaren minimaal de basisondersteuning onafhankelijk van de leerkracht bij wie de leerling in de groep zit.

De hierboven genoemde basisondersteuning is niet voor iedere (hoog)begaafde leerling voldoende. Er zijn leerlingen die gevorderde of gespecialiseerde ondersteuning nodig hebben.

Hoeveel leerlingen hebben niveau 4 of 5 nodig?

WijsSein heeft hier geen cijfers van, maar een inschatting kan wel worden opgemaakt op basis van de normaalverdeling van intelligentie en de richtlijnen van Talent Stimuleren (SLO).

- 20-30% van de leerlingen komt in aanmerking voor een compact en verrijkt programma: zij hebben in ieder geval de basisondersteuning nodig, maar een deel hiervan heeft meer nodig;
- de 20-30% leerlingen bestaat uit: 2,3% hoogbegaafd, 13,7% meerbegaafd en 14% (partieel) meerkunners;

Voorbeeld van procentuele verdeling per ondersteuningsniveau

Niveau	Titel	Indicatie percentage leerlingen
3	Basisondersteuning	14%-20%
4	Gevorderde ondersteuning	7,7%-13,7%

5	Gespecialiseerde ondersteuning	2,3%
Totaal		30 %

Grofweg kunnen we de richtlijn hanteren dat onder de groep begaafde leerlingen de verhouding 6 : 3 : 1. Dus op de 10 *begaafde* leerlingen hebben 6 leerlingen voldoende aan de basisondersteuning, 3 leerlingen hebben gevorderde ondersteuning nodig en 1 leerling specialiseerde ondersteuning. Nogmaals: dit is een grove inschatting voor een gemiddelde school. Per school zal op basis van de evaluatie van beleidsjaren en de leerlingpopulatie een betere inschatting van de verdeling gemaakt kunnen worden.

Beleidsresultaten per ondersteuningsniveau (3, 4 en 5)

Onderstaand worden opsommingen gegeven welke beleidsresultaten horen bij de ondersteuningsniveaus 3, 4 en 5.

Een niveau 3 basisondersteuning school:

1. heeft een beleidsplan passend onderwijs voor begaafde leerlingen;
2. weet wie de (hoog)begaafde leerlingen zijn op hun school in onder-, midden- en bovenbouw (structureel signaleren);
3. heeft naast de kerndoelen ook verrijgingsdoelen vastgesteld;
4. heeft een 1^e compacte leerlijn (40% schrappen van overbodige herhaling en oefenstof) in twee domeinen (rekenen en taal);
5. heeft een 1^e verrijkende leerlijn (40%) in twee domeinen (rekenen en taal);
6. heeft passend verrijkmateriaal bij de verrijgingsdoelen en onderwijsbehoeftes van (hoog)begaafde leerlingen;
7. differentieert in het rooster (weektaak), leerdoelen en/of instructie voor (hoog)begaafde leerlingen in de onder-, midden- en bovenbouw;
8. heeft binnen de beleidsperiode het gehele schoolteam en directie geschoold in de kennis & vaardigheden die van belang zijn in de functie op het niveau van basisondersteuning;
9. heeft een kartrekker hoogbegaafdheid met specifieke taken om de basisondersteuning te implementeren en vragen te beantwoorden (de kartrekker heeft meer dan de basiskennis);
10. alle leerkrachten van deze school bieden passend onderwijs op niveau 3 aan (hoog)begaafde leerlingen.

Een niveau 4 gevorderde school:

1. heeft een beleidsplan passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen op niveau 4;
2. weet wie de (hoog)begaafde leerlingen zijn op hun school in onder-, midden- en bovenbouw (structureel signaleren), waaronder óók de moeilijk te signaleren leerlingprofielen;
3. heeft een 1^e en 2^e compacte & verrijkte leerlijn voor minimaal twee domeinen (rekenen en taal): 1^e lijn gericht op 40% schrappen en verrijken, 2^e lijn gericht op 60% schrappen en verrijken;
4. heeft passend verrijkmateriaal bij de verrijgingsdoelen en onderwijsbehoeftes van (hoog)begaafde leerlingen;
5. heeft een vaardigheidsmodel met leerdoelen op vaardigheden naast de vakinhoudelijke leerdoelen;

6. heeft verdergaande differentiatie in het rooster (weektaak), leerdoelen en instructie voor de onder-, midden- en bovenbouw (hoog)begaafde leerlingen;
7. biedt gelegenheid om ontwikkelingsgelijke leerlingen samen te laten werken en leren (bijvoorbeeld een plusklas);
8. heeft een specialist die minimaal een jaaropleiding specialist hoogbegaafdheid heeft afgerond binnen de beleidsperiode;
9. heeft een scholingsplan voor het schoolteam, de directie & intern begeleiders van de school op gevorderd niveau;
10. bieden alle leerkrachten passend onderwijs op niveau 4 aan (hoog)begaafde leerlingen, indien nodig voor de leerling.

Niveau 5 gespecialiseerde school kunnen gespecialiseerde ondersteuning bieden zoals bijvoorbeeld:

- Voltijds onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen;
- Diagnose van twice-exceptional leerlingprofiel wordt gedaan door experts die tevens gespecialiseerd zijn in hoogbegaafdheid;
- Begeleiding van twice-exceptional leerling wordt gedaan door experts met de passende dubbele expertise waaronder hoogbegaafdheid;
- Afname van IQ testen wordt uitgevoerd door bevoegde orthopedagogen en/of psychologen die tevens gespecialiseerd zijn in hoogbegaafdheid;
- Er is een gespecialiseerd aanbod 'groep 9' voor (versnelde) hoogbegaafde leerlingen;
- Er is een groep ontwikkelingsgelijken die verdergaande specialisatie vraagt dan een gemiddelde plusklas.

Bovenstaande opsomming zijn voorbeelden van specialisatie en zijn niet limitatief.

Bijlage 4 - VO

Korte beschrijving ondersteuningsniveaus voor hoogbegaafde leerlingen
WijsSein heeft vijf ondersteuningsniveaus beschreven in het kader van passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen. Deze vijf ondersteuningsniveaus zijn tevens de basis van de vragenlijst van WijsSein om onderzoek te doen naar het huidige en geambieerde ondersteuningsniveau van VO scholen voor (hoog)begaafde leerlingen.

Een korte beschrijving van de vijf ondersteuningsniveaus is in onderstaand overzicht te lezen.

Niveau	Titel	Beknopte beschrijving
1	Reactieve ondersteuning	De meer- en hoogbegaafde leerlingen volgen het reguliere onderwijs zonder enige passende onderwijsaanpassing. Er wordt reactief gereageerd op onderwijsbehoeftes (vaak een vraag vanuit ouders).
2	Docentafhankelijke ondersteuning	De meer- en hoogbegaafde leerlingen volgen het reguliere onderwijs en afhankelijk van de docent zijn er in het leerjaar (enkele) passende onderwijsaanpassingen in de klas.
3	Basisondersteuning	De meer- en hoogbegaafde leerlingen volgen het reguliere onderwijs en in alle leerjaren vindt structureel signalering en een tot op zekere hoogte passende onderwijsaanpassing plaats in de klas door elke docent. De aanpassing is echter niet voor alle hoogbegaafde leerlingen toereikend.
4	Gevorderde ondersteuning	De meer- en hoogbegaafde leerlingen maken gebruik van de basisondersteuning, maar de zogenaamde moeilijke doelgroep wordt ook gesignaleerd en er is tevens een verdergaande differentiatie en een verdergaand ondersteuningsaanbod in en/of buiten de klas. De aanpassing is voor een grotere groep hoogbegaafde leerlingen toereikend, maar voor een deel niet (bijvoorbeeld de exceptioneel hoogbegaafde leerling of de twice-exceptional leerling).
5	Gespecialiseerde ondersteuning	De meer- en hoogbegaafde leerlingen maken gebruik van de gevorderde ondersteuning en kunnen gebruik maken van zeer gespecialiseerde ondersteuning in gedragsproblematiek en/of leerproblematiek. Daarnaast is ook een voorziening zoals voltijds HB-onderwijs een vorm van gespecialiseerde ondersteuning binnen het kader van passend onderwijs.

Algemene toelichting ondersteuningsniveaus

WijsSein heeft honderden PO scholen onderzocht. Over het algemeen geldt voor veel PO scholen in Nederland dat zij zich in niveau 2 van de rangschikking bevinden. Er is dan geen dekkend en gefundeerd aanbod, maar er wordt meer een 'gatenkaas' aanbod geboden. In aansluiting op het PO is ook een VO

vragenlijst ontwikkeld. Hieronder staat een voorbeeld omschreven op welk niveau verschillende aspecten liggen.

Voorbeeld

Een school heeft compacten en verrijken ingericht (niveau 3) en heeft een peergroep (niveau 4), maar het signaleren gebeurt nog niet structureel (jaarlijks) in onder- en bovenbouw, ook behoort compacten voor elk vak nog niet tot de mogelijkheid en beleid ontbreekt. Bovendien is de uitvoering docent-afhankelijk (niveau 2): voor een bepaald vak biedt de ene docent wel passend onderwijs aan de hoogbegaafde leerling en de andere docent van hetzelfde vak niet. De leerling is dus afhankelijk van de docent in zijn of haar klas. In dit voorbeeld is er geen docent-onafhankelijke basisondersteuning op alle benodigde aspecten (signaleren, compacten, verrijken en beleid).

Visie op de ondersteuningsniveaus

De niveaus 1 tot en met 5 geven een kader aan: niet de inrichting van het onderwijs. WijsSein is voorstander van een diversiteit aan scholen die regionaal beschikbaar zijn voor alle leerlingen. Niet elk (hoog)begaafd kind past op een vernieuwingsschool en niet elk (hoog)begaafd kind past op een reguliere school. Er zijn meerdere antwoorden goed om een invulling te geven aan passend onderwijs en dit geeft ruimte aan VO scholen te kiezen voor een eigen inrichting van het onderwijs. Hierbij is het van belang zicht te houden op de balans van het aanbod binnen de regio, zodat elke leerling thuisnabij passend onderwijs kan vinden.

Voor de inrichting van het onderwijs binnen de regio zijn de volgende thema's van belang in het kader van passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen:

- Signaleren: structureel signaleren van (hoog)begaafde leerlingen is nodig. Het signaleren kan op verschillende wijze ingericht en uitgevoerd worden;
- Compacten en verrijken: overbodige oefen- en herhalingsstof wordt geschrapt (mogelijk voor elk vak), zodat (hoog)begaafde leerlingen in eigen leertempo en op eigen leerniveau kunnen werken aan hun vakken. Aangezien zij daardoor het reguliere werk in minder tijd doen, is ook verrijking (verdieping en/of verbreding curriculum) nodig;
- Aansluiting: voor de intellectuele, sociale en emotionele ontwikkeling is een organisatievorm nodig om (hoog)begaafde leerlingen met ontwikkelingsgelijken en gelijkgestemden in aanraking te laten komen zoals andere leerlingen ook aansluiting nodig hebben voor hun ontwikkeling;
- Beleid: voor de continuïteit van thuisnabij passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen is structurele aandacht en uitvoering van beleid nodig op schoolniveau én regionaal niveau (schoolbestuur/SWV), zodat er een dekkend ondersteuningsniveau is voor elke leerling (niveau 3 en bij voorkeur ook niveau 4 en 5).

Algemene beschrijving basisondersteuning (niveau 3)
Onderstaand wordt een opsomming van minimale vereisten voor de basisondersteuning.

Niveau 3: de minimale vereisten voor het niveau basisondersteuning

- Er is beleid over passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen inclusief onder andere missie, visie, beschrijving van het begrip (hoog)begaafdheid, doelstelling, beoogde resultaten, benoeming doelgroep, professionaliseringsplan, werkwijze en begroting.
- Er vindt structurele signalering in onder- en bovenbouw plaats (jaarlijks).
- Er zijn aanvullend op de kerndoelen ook verrijkingsdoelen geformuleerd (denk aan vakinhoudelijke- en/of vaardigheidsdoelen).
- De reguliere lesstof wordt structureel gecompact voor (hoog)begaafde leerlingen op school in de onder- en bovenbouw (mogelijk voor elk vak).
- De vrijgekomen tijd na compacten wordt structureel aangevuld met passend verrijkingsstof op basis van de geformuleerde verrijkingdoelen (verdieping mogelijk voor elk vak binnen de klas).
- Het verrijkingsmateriaal sluit aan bij de leerdoelen en onderwijsbehoeftes van (hoog)begaafde leerlingen: op eigen niveau, tempo en bij voorkeur interesse.
- Differentiatie is zichtbaar in de leerdoelen en de instructie van de compacte lesstof voor de onder- en bovenbouw (hoog)begaafde leerlingen.

En:

- De bovenstaande basisondersteuning wordt in *elke* klas door *elke* docent gegeven: iedere (hoog)begaafde leerling krijgt in alle leerjaren minimaal de basisondersteuning onafhankelijk van de vakdocent bij wie de leerling het vak volgt.

De hierboven genoemde basisondersteuning is niet voor iedere (hoog)begaafde leerling voldoende. Er zijn leerlingen die gevorderde of gespecialiseerde ondersteuning nodig hebben.

Beleidsresultaten per ondersteuningsniveau (3, 4 en 5)

Onderstaand worden opsommingen gegeven welke beleidsresultaten horen bij de ondersteuningsniveaus 3, 4 en 5.

Een niveau 3 basisondersteuning school:

1. heeft een beleidsplan passend onderwijs voor begaafde leerlingen;
2. weet wie de (hoog)begaafde leerlingen zijn op hun school in onder- en bovenbouw (structureel signaleren);
3. heeft naast de kerndoelen ook verrijkingdoelen vastgesteld;
4. biedt compacte vakken voor (hoog)begaafde leerlingen in de onder- en bovenbouw (voor elk vak mogelijk)
5. biedt verdiepende vakken voor (hoog)begaafde leerlingen in de onder- en bovenbouw (deze verrijking is voor elk vak mogelijk);
6. heeft passend verrijkingsmateriaal, middelen, projecten of voorzieningen bij de verrijkingdoelen en onderwijsbehoeftes van (hoog)begaafde leerlingen;
7. differentieert in het rooster (weektaak), leerdoelen en/of instructie voor (hoog)begaafde leerlingen in de onder-, midden- en bovenbouw;

8. heeft binnen de beleidsperiode het gehele schoolteam en de directie geschoold in de kennis & vaardigheden die van belang zijn in de eigen functie (bijvoorbeeld als docent) op basisondersteuningsniveau;
9. heeft een kartrekker hoogbegaafdheid met specifieke taken om de basisondersteuning te implementeren en vragen te beantwoorden (de kartrekker heeft meer dan de basiskennis);
10. alle docenten van deze school bieden passend onderwijs op niveau 3 aan (hoog)begaafde leerlingen.

Een niveau 4 gevorderde school:

1. heeft een beleidsplan passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen op niveau 4;
2. weet wie de (hoog)begaafde leerlingen zijn op hun school in onder- en bovenbouw (structureel signaleren), waaronder óók de moeilijk te signaleren leerlingprofielen;
3. biedt compacte vakken voor (hoog)begaafde leerlingen in de onder- en bovenbouw (voor elk vak mogelijk) én biedt de leerling de autonomie om zelf de lesstof te compacten of lessuren te schrappen;
4. biedt een verdiepend en verbredend curriculum voor (hoog)begaafde leerlingen in de onder- en bovenbouw. De verdieping is voor elk vak mogelijk. Buiten de klas is er verbreding mogelijk (aparte programma's of vakken volgen buiten het reguliere curriculum om);
5. heeft passend verrijkmateriaal, middelen, projecten of voorzieningen bij de verrijkinsdoelen en onderwijsbehoeftes van (hoog)begaafde leerlingen;
6. heeft een vaardigheidsmodel met leerdoelen op vaardigheden naast de vakinhoudelijke leerdoelen;
7. heeft verdergaande differentiatie in het rooster, leerdoelen en instructie voor de onder- en bovenbouw (hoog)begaafde leerlingen, differentiatie is mogelijk buiten het reguliere rooster om;
8. biedt gelegenheid om ontwikkelingsgelijke leerlingen samen te laten werken en leren (bijvoorbeeld een peergroup);
9. heeft een specialist die minimaal een jaaropleiding specialist hoogbegaafdheid heeft afgerond binnen de beleidsperiode;
10. heeft een scholingsplan voor het schoolteam, de directie & intern begeleiders van de school op gevorderd niveau;
11. bieden alle leerkrachten passend onderwijs op niveau 4 aan (hoog)begaafde leerlingen, indien nodig voor de leerling.

Niveau 5 gespecialiseerde school kunnen gespecialiseerde ondersteuning bieden zoals bijvoorbeeld:

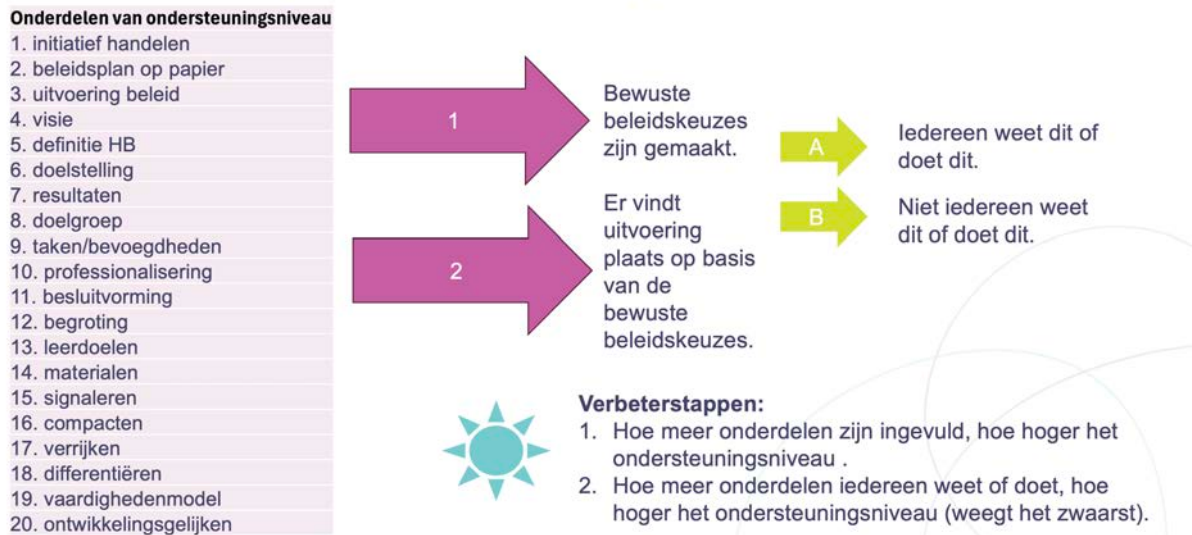
- voltijds onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen;
- diagnose van twice-exceptional leerlingprofiel wordt gedaan door experts die tevens gespecialiseerd zijn in hoogbegaafdheid;
- begeleiding van twice-exceptional leerling wordt gedaan door experts met de passende dubbele expertise waaronder hoogbegaafdheid;
- afname van IQ testen wordt uitgevoerd door bevoegde orthopedagogen en/of psychologen die tevens gespecialiseerd zijn in hoogbegaafdheid;
- een gespecialiseerd aanbod 'groep 9' voor (versnelde) hoogbegaafde leerlingen;

- een groep ontwikkelingsgelijken die verdergaande specialisatie vraagt dan een gemiddelde peergroup (bijvoorbeeld voor dubbel bijzondere leerlingprofielen).

Bovenstaande opsomming bij niveau 5 zijn voorbeelden van specialisatie en zijn niet limitatief.

Bijlage 5 – Voorbeeld verbeterstappen ondersteuningsniveau

Hoe maak je verbeterstappen?

Toelichting

De nulmeting meet op 20 onderdelen om het ondersteuningsniveau van de school te bepalen. Deze 20 onderdelen bevatten de volgende informatie:

1. In hoeverre is er een bewuste beleidskeuze op school gemaakt?
2. In hoeverre vindt er uitvoering plaats op basis van de bewuste beleidskeuze?

Vervolgens bevatten de onderdelen ook de volgende informatie:

- A. Weet of doet iedereen dit (gehele schoolteam)?
- B. Of weet of doet niet iedereen dit (enkeling)?

De verbeterstappen staan in het plaatje genoteerd bij het zonnetje.

Voorbeeld uit de nulmeting

Bijlage 6 – PO resultaten

Om de hoofddoelstelling te bereiken vanuit onze missie en visie willen we gedurende de periode 2024-2028 de onderstaande resultaten bereiken bij de PO scholen.

Ondersteuningsniveau 1-2

1. Alle PO-scholen zijn minimaal in staat structureel (hoog)begaafde leerlingen te signaleren (kennis en vaardigheid): niveau 1+
2. Bijna alle PO-scholen op ondersteuningsniveau 1 bereiken minimaal ondersteuningsniveau 2 (één school heeft deze ambitie niet en draagt zorg voor niveau 1+).
3. Alle PO-scholen op ondersteuningsniveau 2 bereiken minimaal 'op weg naar niveau 3' door *bijvoorbeeld* het hebben van een beleidsplan en gedeeltelijk uitvoering van dit beleidsplan door alle leerkrachten.

Minimaal 33,3% van de PO-scholen bereikt in ieder geval niveau 3 basisondersteuning en:

1. heeft een beleidsplan passend onderwijs voor begaafde leerlingen;
2. weet wie de (hoog)begaafde leerlingen zijn op hun school in onder-, midden- en bovenbouw (structureel signaleren);
3. heeft naast de kerndoelen ook verrijgingsdoelen vastgesteld;
4. heeft een 1^e compacte leerlijn (40% schrappen van overbodige herhaling en oefenstof) in twee domeinen (rekenen en taal);
5. heeft een 1^e verrijkende leerlijn (40%) in twee domeinen (rekenen en taal);
6. heeft passend verrijkmateriaal bij de verrijgingsdoelen en onderwijsbehoeftes van (hoog)begaafde leerlingen;
7. differentieert in het rooster (weektaak), leerdoelen en/of instructie voor (hoog)begaafde leerlingen in de onder-, midden- en bovenbouw;
8. heeft binnen de beleidsperiode het gehele schoolteam en directie geschoold in de kennis & vaardigheden die van belang zijn in de functie op het niveau van basisondersteuning;
9. heeft een kartrekker hoogbegaafdheid met specifieke taken om de basisondersteuning te implementeren en vragen te beantwoorden (de kartrekker heeft meer dan de basiskennis);
10. alle leerkrachten van deze school bieden passend onderwijs op niveau 3 aan (hoog)begaafde leerlingen.

Een deel van de 33,3% PO-scholen bereikt niveau 4 gevorderde ondersteuning en:

1. heeft een beleidsplan passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen op niveau 4;
2. weet wie de (hoog)begaafde leerlingen zijn op hun school in onder-, midden- en bovenbouw (structureel signaleren), waaronder óók de moeilijk te signaleren leerlingprofielen;
3. heeft een 1^e en 2^e compacte & verrijkte leerlijn voor minimaal twee domeinen (rekenen en taal): 1^e lijn gericht op 40% schrappen en verrijken, 2^e lijn gericht op 60% schrappen en verrijken;
4. heeft passend verrijkmateriaal bij de verrijgingsdoelen en onderwijsbehoeftes van (hoog)begaafde leerlingen;

5. heeft een vaardigheidsmodel met leerdoelen op vaardigheden naast de vakinhoudelijke leerdoelen;
6. heeft verdergaande differentiatie in het rooster (weektaak), leerdoelen en instructie voor de onder-, midden- en bovenbouw (hoog)begaafde leerlingen;
7. biedt gelegenheid om ontwikkelingsgelijke leerlingen samen te laten werken en leren (bijvoorbeeld een plusklas, peergrouponderwijs);
8. heeft een specialist die minimaal een jaaropleiding specialist hoogbegaafdheid heeft afgerond binnen de beleidsperiode;
9. heeft een scholingsplan uitgevoerd voor het schoolteam, de directie & intern begeleiders van de school op gevorderd niveau;
10. bieden alle leerkrachten passend onderwijs op niveau 4 aan (hoog)begaafde leerlingen, indien nodig voor de leerling.

Een deel van de 33,3% PO-scholen bereikt niveau 5 specialistische ondersteuning en:

1. voldoet aan alle voorwaarden van niveau 4 gevorderde ondersteuning;
2. biedt voltijds onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen en/of biedt specialistisch onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen met een dubbel bijzonder profiel.

Bijlage 7 – VO resultaten

Om de hoofddoelstelling te bereiken vanuit onze missie en visie willen we gedurende de periode 2024-2028 de onderstaande resultaten bereiken bij de VO scholen.

Ondersteuningsniveau 1-2

1. Alle VO-scholen zijn minimaal in staat structureel hoogbegaafde leerlingen te signaleren (kennis en vaardigheid).
2. Een deel van de huidige VO-scholen niveau 1 (23,55%) bereikt minimaal ondersteuningsniveau 2 door het hebben van een beleidsplan.
3. Alle VO-scholen op ondersteuningsniveau 2 bereiken minimaal 'op weg naar niveau 3' door het hebben van een beleidsplan en gedeeltelijk uitvoering van dit beleidsplan door alle leerkrachten.

Minimaal 11,8% van de VO-scholen bereikt in ieder geval niveau 3 basisondersteuning en:

1. heeft een beleidsplan passend onderwijs voor begaafde leerlingen;
2. weet wie de (hoog)begaafde leerlingen zijn op hun school in onder- en bovenbouw (structureel signaleren);
3. heeft naast de kerndoelen ook verrijkingsdoelen vastgesteld;
4. biedt compacte vakken voor (hoog)begaafde leerlingen in de onder- en bovenbouw (voor elk vak mogelijk)
5. biedt verdiepende vakken voor (hoog)begaafde leerlingen in de onder- en bovenbouw (deze verrijking is voor elk vak mogelijk);
6. heeft passend verrijkmateriaal, middelen, projecten of voorzieningen bij de verrijkingsdoelen en onderwijsbehoeftes van (hoog)begaafde leerlingen;
7. differentieert in het rooster (weektaak), leerdoelen en/of instructie voor (hoog)begaafde leerlingen in de onder-, midden- en bovenbouw;
8. heeft binnen de beleidsperiode het gehele schoolteam en de directie geschoold in de kennis & vaardigheden die van belang zijn in de eigen functie (bijvoorbeeld als docent) op basisondersteuningsniveau;
9. heeft een kartrekker hoogbegaafdheid met specifieke taken om de basisondersteuning te implementeren en vragen te beantwoorden (de kartrekker heeft meer dan de basiskennis);
10. alle docenten van deze school bieden passend onderwijs op niveau 3 aan (hoog)begaafde leerlingen.

Een deel van de 11,8% VO-scholen bereikt niveau 4 gevorderde ondersteuning en:

1. heeft een beleidsplan passend onderwijs voor (hoog)begaafde leerlingen op niveau 4;
2. weet wie de (hoog)begaafde leerlingen zijn op hun school in onder- en bovenbouw (structureel signaleren), waaronder óók de moeilijk te signaleren leerlingprofielen;
3. biedt compacte vakken voor (hoog)begaafde leerlingen in de onder- en bovenbouw (voor elk vak mogelijk) én biedt de leerling de autonomie om zelf de lesstof te compacten of lessen te schrappen;
4. biedt een verdiepend en verbredend curriculum voor (hoog)begaafde leerlingen in de onder- en bovenbouw. De verdieping is voor elk vak

- mogelijk. Buiten de klas is er verbreding mogelijk (aparte programma's of vakken volgen buiten het reguliere curriculum om);
5. heeft passend verrijkmateriaal, middelen, projecten of voorzieningen bij de verrijksdoelen en onderwijsbehoeftes van (hoog)begaafde leerlingen;
 6. heeft een vaardigheidsmodel met leerdoelen op vaardigheden naast de vakinhoudelijke leerdoelen;
 7. heeft verdergaande differentiatie in het rooster, leerdoelen en instructie voor de onder- en bovenbouw (hoog)begaafde leerlingen, differentiatie is mogelijk buiten het reguliere rooster om;
 8. biedt gelegenheid om ontwikkelingsgelijke leerlingen samen te laten werken en leren (peergrouponderwijs);
 9. heeft een specialist die minimaal een jaaropleiding specialist hoogbegaafdheid heeft afgerond binnen de beleidsperiode;
 10. heeft een scholingsplan uitgevoerd voor het schoolteam, de directie & ondersteuningscoördinatoren van de school op gevorderd niveau;
 11. bieden alle leerkrachten passend onderwijs op niveau 4 aan (hoog)begaafde leerlingen, indien nodig voor de leerling.

Een deel van de 11,8% VO-scholen bereikt niveau 5 specialistische ondersteuning en:

1. voldoet aan alle voorwaarden van niveau 4 gevorderde ondersteuning;
2. biedt voltijds onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen en/of biedt specialistisch onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen met een dubbel bijzonder profiel.